کاڼي دل

په ما يې خندنه کوي

Ketabton.com

اظهار الله اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي د ګل په لاس کښې خوندنه کوي

اظهار الله اظهار

سنډيکيټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي دګل په لاس کښې خوندۀ کوي

شاعر : اظهار الله اظهار

ټائټل : محمد فهیم انصاري

ترتیب : محمد ایاز غزل ، شکیل احمد نایاب

اهتمام : پروفیسر شوکت الله حسن ، محمد داوُد کمال

پروف ریډنګ : نوشاد حکیم ، پروفیسر سید ایوب شاه

روبے اشاعت : ١٥ ، اګست ٢٠٠٠ء

پریس : انصاري پرنټنګ پریس محله جنګي پېښور

کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډیمي پېښور

قیمت : ــــــ سل روپۍ (١٠٠)

رابطه

اظهار الله اظهار لیکچرار اردو شانګله اسلامیه کالج

پېښور یونیورسټي

فون : ٢٤٠٣٠٥

انتساب

دَ هاغې درونده پلار په نامه چې وائي
" دَ محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې ځومره حجابونه راوړي "[١]

* * *

دَ خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هیڅ نهٔ دي پکار بچیه
رب دې ودان کړه زما هر څهٔ تهٔ ئې

* * *

دَ خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره دَ قرآن حافظ شي
او رب تري جوړ کړي دَ اسلام مجاهد

---

[١] دا زما دَ والد صیب پروفیسر انعام الله جان قیس صاحب شعر دے چې دَ هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بېلتون" کښې چاپ دے۔
اظهار

هائیکو

تېروتنې او نیوکې

د هائیکو ساخت او هیئت څه دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې ده. څه تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. ددې وضاحتونو بحث ضرورت نه دے پاتې شوے. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به ئې د لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستومانۍ سره مخ کړي. ګني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هائیکو ړومبۍ مجموعه " راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي "کښې چاپ شوے دے. باید چې او لوستلے شي. او بیا په تېره تېره د بناغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې د هغوي د هائیکو په مجموعه" د بنائستونو د صحرا وریځې "کښې موجوده ده

په دې حقله ګڼې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هائیکو په تیکنیک څه تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نه دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هائیکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زه د هائیکو څه فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به ئې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زیات هیڅ هم نه وي او زما دې خبرې سره به بحثي نه متعارض کېږي چې ګڼي زما دا لیک په هائیکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نه دے.

تر اوسه پورې چې د هائیکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستلې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او د هائیکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زه د خپل بحث نه ځکه او باسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف ځنډه ده بلکې د نا اهلۍ د پېټو په څخه کښې د ټپې په اوږو د ټوپک ایښودلو ناداني ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هائیکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې حیرانوونکي واختیلې شي. خوله هر ځه نه وړاندې زه د ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د کومو اعتراضونو مفصل او مدلل جوابونه ما په خپل مضمون "هایکو د پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي اولولي او د تصفیه شوو اختلافاتو دې په بیا بیا ځایه ګردان نه کوي ځکه چې نو او دې بنائي چې زه په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تیندک شوی یا په کومو کومو ځایونو کښې تېر وتلې یم. زلمی نقاد ښاغلی ازاد اشنغرے صیب په دې باب کښې لیکي.

"راته غوږ ونو کښې ښکري شرنګوي، نوم هم ښایسته او د ټائټل کټ اپ هم ښایسته .... د اکثرو ملګرو نه چې ماکوې تبصرې پرې ولوستې یا واورېدې د هغې په باب به زه ځه ووایم، خو دا به ووایم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې د دغو ښاغلیو معترضینو د قانع کولو دپاره مواد شته.[۱]"

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقیقت څرګند کړے وو چې:

"د ټپې شاعر ورک دې او د هایکو شاعر ژوندے او معلوم وي.[۲]"

لهذا ګنړو ناقدینو ددې خبرې په ترڅ کښې سنجیده او طنزیه

رد عمل ښکاره کړو. د مثال یو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے.[۳]"

دوېمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړه يو او د ټپې د خالق نوم چا ته نه وي معلوم نو د چا کار څه دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هایکو ئې را ژوندے کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړي دي.[۴]"

د حېرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کوونکو ښاغلیو اخر څنګه دا فرض کړه چې کښې اظهار الله اظهار په فای ژوند کښې د ټپې د اهمیت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف دومره وُ چې هایکو په تخلیقي سطح د فرد د انفرادیت نفې نه کوي او خود نمائي چې د تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو کښې د تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي کښې نو دغه معترضین دې پخپل ګریوان کښې سر دننه کړي او اووې وائي که چرې د پښتو ژبې یو شاعر ادیب پخپله نامه نظم نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغیره لیکي نو

Scanned by CamScanner

هغه به کښې د پښتو د ادب پنګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند سرمایه نهٔ شي تسلیمولے بلکې پښتانهٔ به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دې خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څومره پکښې هم د پښتنو د تاریخ، ثقافت، تهذیب، رسمونو او د مذهبي، سماجي او نفسیاتي رویو انعکاس ولې نهٔ راپورته کېږي. خدائے دې نهٔ کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو ادب په لمن کښې به اخر څهٔ پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب د دې رنګا رنګ اصنافو د سپېڅلو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخلیقي انفرادیت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حیثیت برقرار ساتي. نو بیا په دې کښې د اعتراض څهٔ ګنجائش دے ددې باوجود چې په معلوم کېدلو یا نهٔ ورکېدلو او د خپل ځان غم په څه اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے. لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې او ادب د ترقۍ غوښتونکي مباغلي معترفین دي که اظهار الله اظهار.

راقم الحروف لیکلي وو

"ټپې صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے دے هایکو په آفاقي تناظر کښې د دنیا د هرې ژبې، ادب او طبعي سترګې ځان ته را اړولي دي"[۵]

ددې خبرې په ترڅ کښې بناغلے اسیر منګل لیکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے"[۶]

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره دا ده چې د کوم اعتراض جواب بناغلي اسیر منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نهٔ دے او نهٔ ما دا دعویٰ کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نهٔ ده شوې. مقصد مې دا وُ چې هایکو د دنیا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کېږي او ټپه د بین الملي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ یا هندکو کښې لیکلے شوې ده. او هغه هم د بنیادي ساختیاتي تبدیلو سره. اوس که زما دې خبرې سره بناغلے اسیر منګل اتفاق نهٔ لري نو بیا دې ماته په انګرېزۍ، اطالوي، فرانسیسۍ، جرمني، روسۍ، چینۍ، فارسي، اردو او د دنیا نورو لویو او وړو ژبو کښې لیکلې شوې یو څو ټپې او ښائي ولې ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلے شوي دي او لیکلے کیږي. چې کوم مثالونه یې ښکلي. زما په خیال بناغلي اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلو خوښو هغه عبارتونه یې راوستلي دي چې د هغوئ ټاکلي شوي مقصد ته یې تقویت رسیدلو.

کمزان بناغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون اتې ایناو کو هایکو کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید یې جوړ کلي کړي دي. لیکي:

"تن اُنې ایناو کو میتو نزئي هوم کښې زمونږ مېندلې څنې هایکو د فحاشۍ اعلی ترینې نمونې دي بلکې دا بڼه په د شوق سره وښلے شو چې اُنې ایناو کو میتو نزئي هوم کښې زمونږ مېندلې څنو هایکو ته بیلو پرنتو وښل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په شاهده کښې راغلي ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چاهم فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نو وارد صنف دے چې څنې لیکونکیو د فحش ګوئي دپاره خاص کړے دے."

زه دا وښل نه غواړم چې بناغلي مشتاق مجروح دې څپله اعلی و ارفع ادبي لهجې باندې لږ غور اوکړي. بهر کیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې ور اقدام دے د غه

رنګ د ادب د خپرې نظریې ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح څنګه ته د فحش ګوئي نسبت کړے دے او بیا یې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمنځه فرق نه کول راته هم یو لوے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او تګ لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورزوي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې تورو وېستل زیات مناسب دي البته که دغې عناصرو په مرسته په یوه بې ضرره پیرایه کښې د ژوند ترجمانۍ اوښودلے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړو خونو پکښې په داسې هنر اوغندلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کیږي نو دا به فحش لټون نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زیور" ته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور د چا وي لهذا دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي یو موضوع او بل موضوع ته اپروچ - اوس که یو بنده خیال ته غلط اپروچ اوشي نو بنده خیال به په دې سبب نه ګنده کېږي چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو سر غوڅول به عین انصاف وي.

بناغلي مشتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو هایکو باندې د فحش ګوئي تهمت لګولے دے د نمونې په ډول ترې یو دوه هایکو وړاندې کېږي.

واده کښې پام کوه ناوخته نه کړې
چې استعمال کښې ئې اوبه نه راځي
نو د کوهي تولې چینې اوچې شي

زه نه پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار بناغلي دې بحث ته را اوپاروله چې نقل کړے شوي هایکو کښې فحاشي ده. چې نه ئې لفظیاتو کښې د هوسناکۍ څه ترغیب شته او نه ئې معنی د شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده پکښې د خاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم د وینا دا مفهوم دے چې بچے دې بالغ شي نو واده ورله اوکړه - ځکه چې زما په خیال ورستو ترې ګڼې پېچیدګۍ هم پیدا کېدے شي.

بله هایکو :-

کرېنې له سر راوړه نادانۍ کښې
ګرک چې د کوهي چرګي نه ماتېږي
ورله په پوزه کښې بېړه ورکوي

چې پکښې د جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے دے چې په بچو پرې نه دي ستول پکار کښې نو مازغه ئې خرابېدے شي. خو بناغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي ښکاري اوس دې دوستونکي چغلې اووائي چې فحاشي زما په هایکو کښې ده که د بناغلي معترض په ذهن کښې.

بحر تقدیر که زما په هایکو کښې د جمالیاتي حسیاتو د ادراک او اظهار سره سره د فحاشۍ عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته مې دې توبه وي. بلکې زه د دا رنګ هایکو د Disone کولو اعلان کوم.

البته د بناغلي مشتاق مجروح صیب دا دعوی بېخي بې ځایه ده. چې کښې په پښتو کښې د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نه ده خوره کړې مګر هایکو کښې دا سې کېږي.

زه پوښتنه کوم چې آیا خوشحال خان خټک بابا فلمي شاعر و او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا د هغوي په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر کومه پورې ئې بناغلے ډیفینډ Defend کولے شي.

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه خبره دا ده چې بناغلی مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خیال یا خو ګڼې هغوي فقط نفس کشي او برګزیده ټپې اورېدلي او لوستلي دي او یا ګڼې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نه ښکاري. د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو کښې شمېرلے کېږي.

یا قربانے:

په ما دې خپله نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شملو له به درتلمه
چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اثرې به شي مینه
اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشنا غېږ نهٔ راکوینه
سورے سورے په ګوګو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے - هیله لرم چې ښاغلي مشتاق سره به ددې ټپو په صفایۍ کښې ګڼ تاویلات او توجیهات وي ګڼې نو دا به منې چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګویي نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او کلاسیکي دواړه قسمه شاعرانو ته دغه اعزاز پېټکے په سر دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې. اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا اړخونه دي څو مبیح ئې یوه ده یعنې جنس. او س که د جنس صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پېدا کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي به ترې سازېږي - دغه وجه ده چې د جذباتو په غور څنګ کښې ځنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه رابښکل ګرانه شي - په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الائش نه بچ ساتل پکار وي ګڼې نو داسې حالتونه به راپیدا کېږي لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د ائې اینړکو هایکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي؛

" زموږ د پښتو نوؤ لیکونکیو د هایکو طرف ته مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ متقدمینو دومره څهٔ وېلي دي چې اوسنو لیکونکیو ته ئې څهٔ پرېښې نهٔ دي نو ځکه دوي په دې نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي څو هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ماته ټول سایکو ښکاري زما یو بل ملګرے وائي چې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره یې ولې د ادبي اصنافو قات راغلی دی چې اوس د جاپاني صنف نه کار اخستی کېږي. چاربېته مره شوې ده، رباعي نشته، قصیدې ختمې دي پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع ازمائي نه شي کولی نو د پښتو خالص خپل صنف ټپه چې د هائیکو نه مختصره هم ده په هغې کښې دې طبع ازمائي کوي."

زه خپله هم دا غواړم چې ټپه دې اولیکلې شي خو په دې کښې څوک څه کولې شي چې اوس نوې کول د ټپې په مقابله کښې د هائیکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهٰذا پکار دي چې ددې عمل په درستو دې نفسیاتي عواملو او د عصري غوښتنو ته پام ور اوکړځولې شي او بیا دا چې لوئې تحریکونه په مخالفتونو نه مري بلکې نوره وده او زور موي. بحرکیف د بناغلي مضمون نګار د حوالې ددې لیک نه قدم په قدم د هائیکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه پټ عناد راڅرګندېږي چې د 'اُی اینرا' کو لیکلو باعث او محرک ګرځېدلی دی. بیا هم بناغلي مجروح چې د محترم ډاکټر اسرار په حواله کومې خبرې کړي دي زه پرې اعتماد کوم اوس هغوي پوهه ته او بناغلی ډاکټر اسرار. البته دا خبره چې نو وارد صنف هائیکو ته د نوو لیکونکیو ځکه مخه

شوې ده. چې متقدمینو ورته د وېلو دپاره هېڅ نه دي پرېښي اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او ددې حقیقت منلو نه سترګې پټول دي. چې ګڼې د هر دور د ادب خپلې تقاضې اسلوب، ډکشن، نفسیات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرّیلزم، ترقي پسندۍ ډاډا ازم، تجریدیت او ازاد خیال د تلازمې وغیره کوم فکري او ټیکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او نثري ادب یې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړې دے متقدمینو د هغې خوب هم نهٔ وُ لیدلی او د هغوي د خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نهٔ برېښېدل زهٔ دا منم چې زمونږه کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته مستقل او پاخهٔ بنیادونه ورېخښلي دي او راتلونکي کُول ته لارې اسانې کړي دي خو دا دعویٰ چې ګڼې د شعر او ادب د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال ته اورسوؤ چې بل چاته یې پکښې هېڅ نهٔ دي پرېښي زیاتے او سینه زوري ده.

ډاکټر صیب زمانه زیات په دې خبره پوه دے چې نن او پرون کښې فرق وي نن چې دنیا د کومو پېښو سره مخ ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمینو زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره د

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عصري او زماني پښتو په نبض ګوتې ږدي. لهذا عصري پښتو به د تخليقي زړه چاودون د مرحلو نه خالي او تشه وي او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي. ګڼې نو په معاشره کښې به د ادب افاديت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صيب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو ادب به يو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او يو نه ختمېدونکې جمود به ئې په اعصابو لکه د خېټې ناست وي. دا حقيقت هم دے چې دا سې سوچونو پښتو ادب ته لوئے زيان ورسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار ددې نيم پخته اعتراض يو بل اړخ دا هم دے چې نوي ليکونکي هايکو ځکه ليکي چې ګني د بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوي دي. دا خبره هم بې تحقيقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې نن سبا کوم نمائنده هايکو ليکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنيا کښې منلے شوي او مستند دي مثلاً رياض تسنيم، محمد اياز غزل، شکيل احمد ناياب عامر ګمايانے، جنرال عبدالصمد مؤمند، نجيب الله عامر زبير حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه "ستړګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کريم بخش د کال ۱۹۹۶ء د ورميني انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هايکو ليکونکي ټول سايکو دي. نو دا د هايکو تخليق کونکيو د ذهني او نفسي کېفيتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ يوه کړۍ ده چې د هايکو خندونکي ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زۀ منم چې بناغلے ډاکټر صيب د ايم. بي. بي. ايس ډګرئ ترلاسه کړې ده او سيکاټري د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کښې يو څانګه ده خو دا هم حقيقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صيب چرته هم پروفيشنل سايکاټرسټ نه پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ډيپارټمنټ اختلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه ورستو ئې چرته عام پريکټس هم نۀ دے کړے او نۀ د هايکو د ړنځورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راځي نو بيا اخر ځکه د هغوي ددې خيالي تشخيص سره اتفاق ورے شي چې هايکو ليکونکي ټول سايکو دي اوس که بناغلے د ادب په دې تخليقي صنف کښې ځان له د ځاے پېدا کولو خواهش لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بيا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې يو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هايکو سره د سايکو د قافيې د سمون په وجه مزاح پېدا کول غواړي نو ورپه ادب ورته زۀ دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کولو دغه وسیله او وي آف فېشن ګڼل کېږي او مالفرض
که د مزاح پیدا کولو دغه اندازه خپل کړے شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم اووائي چې د غزل لیکونکي خجل وي د ټکل لیکونکے
ول الم وي او د ټپې خالق ګېږي وي علی هذ القیاس ولې دا
به د مزاح پیدا کولو ډېره ښه بوټي حربه او وسیله وي
او دغه مزاح چې نېغ په نېغه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع
منصب سره هېڅ سمون نه لري.

ترڅو پورې چې د اڼي اینار کو هائیکو د مضمون نګار
ښاغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري د دې احتجاج تعلق
دے چې کښې چاربیته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه
شوي خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هائیکو لیکي.
ډېرې ځایه په دې دے چې یو هائیکو لیکونکي هم دا نه
دي وئیلي چې څوک دې په ګوته شوي دې اصنافو کښې
طبع ازمائي نه کوي د دې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه
چې څوک اووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغیره نه کوي. بلکې د دې په ځائے دې کُشتۍ
میرغپ کباړي او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې
چرته روایت ئې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هذا ماکنزتم" غونډې د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکونکے ښاغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د دغه هېڅ نوم، ادبي حیثیت او درک ئې نه دے په
ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تښتېده ده. زما په خیال دغه رنګ ښاغلي مشتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
یوې تراشلې شوې مجسمه کښې ئې د هائیکو خلاف خپل
ذاتي جذبات وړاندې کړي دي خو سرے څه اووائي زموږ
قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سوځ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر ښاغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې
د هائیکو او ټپې د هئیت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هائیکو سره نږدې تعلق
په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هئیت په لحاظ ډېر زیات
فرق دے. هائیکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د ټپې د دې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم د دې په اختصار او جامعیت کښې دے
خو هائیکو کښې صرف درې مصرعې وي. ړومبۍ
مصرعه کښې پنځه، دوېمه کښې اووه او درېمه
کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنګونه لري. ړومبۍ او درېمه
مصرعه ئې برابره او هم قافیه او دوېمه یا منځنۍ

Scanned by CamScanner

یې د دوو صوتي اهنګونو څومره د دوي مثاله اوږده وي یعنې هایکو د هیئت او موضوع دواړو په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.

د هایکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقادب دوي ارکانو مطابق کېږي شي

فعلن فعلن فع = ٥
فعلن فعلن فعلن فع : ٧ } ١٧
فعلن فعلن فع : ٥

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي اهنګونو یا ملي اوازونو ترتیب په دې ډول دے

٩ + ١٣ = ٢٢ ځ

د پروفیسر صیب فرمودات په سرسري کو خو ډېرې نیمګړتیاګانې په کښې محسوسېږي او یو ځاے نیم کښې په کښې د تحقیقي سپرټ خلاف د سهولت احساس هم پټ پښتو نے کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالي دا ییک یو فني تیندک سره هم مخ شوے دے.

معلومېږي دا چې پروفیسر صیب د هایکو هیئتي ادلون بدلون ساختیاتي تبدیلۍ او ټیکنیکي ارتقا په نظر کښې نه ده ساتلې کښې نو هایکو به یې د اوولسو څپو[14] او ٥ - ٧ - ٥ د ترتیب په حکمي او حتمي تقسیم کښې نه راوستله یا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفیسر صیب

بعضې رجعت پسندانه ادبي ذهنیت لري چې د هایکو د صنف نه د یو خاص مکتبهٔ فکر تړاکلے شوي قیود او حدود نه پورته کول غواړي. کښې نو د جاپان ورمینے هایکو لیکونکي باشو او ورستو ناقدینو چې ماسولو کاشیکي په کښې اهم دے. دغه ترتیب حرفِ اخر نهٔ دے ګڼلے او بیا په عالمي ادب کښې د یوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هایکو لیکلو تجربې هم شوي دي. کېدے شي پروفیسر صیب ته هغه د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بیا یې هم وضاحت لازمي پکار ؤ.

بهرحال پروفیسر صیب چې د هایکو دپاره د بحرِ متقادب د ارکانو کوم ترتیب منلے دے او په مثال کښې یې د همایون هما صیب کومه هایکو وړاندې کړې ده. دواړو کښې هیڅ تړون او نسبت نشته، هایکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزمیه اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق د بحر متقارب په بنسودلې شوي بحر نهٔ مقطع کېږي ځکه چې د پښتو ژبې او هایکو ځانته یو مزاج دے او د هغې په دغه تجویز شوي بحر باندې بېخي تقطیع نهٔ کېږي. هایکو ده.

همدرد یې نوم دے
په مینه نهٔ پوهېږي
ساده ماشوم دے .

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې
پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو
اداېږي. البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه
سبب خفیف دی نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت
او غورځېږي خو همېشه داسې نه وي اوس که څوک د
پروفېسر صېب په ګوته کړې شوي دغه اهنګونه راجمع
کړي نو شمېر به ئې اوونس[20] نه بلکې شل وي. ددې ټول بحث
مقصد دا دی چې پښتو هایکو د غېر فطري قدغنونه په
غاړ کښې دېکه کول نه دي پکار. اوس که څوک په دغه
جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع
هئیت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکي که ازادې او
معرا هایکو پابندي پرې نه دي لګول پکار ځکه چې پښتو
ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبي
یا وصف غېر فطري اصنافو او هئیتونو له په زړه کښې
چرته هم ځائې نه ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او
هئیت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت
او ساتلې شي له څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

ښاغلے پرېشان داوُدزے لیکي:

" د ښاغلي اظهار دا هایکو ې ځکه د درې مصرعه ایزو
نظمونو په نامه یادې کړي چې دلته هم په هره یوه هایکو
کښې یو پوره مضمون ځائې شوے دے".[11]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د ښاغلي پرېشان
یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوي د منقوله رائے
نه ددې غلط فهمۍ خورېدو اندېښنه ده چې ګنې په
هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانېږي. بلکې هایکو د نیمګړو
مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د
هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د
پام ګرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه نه
دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګنې د هایکو بنیادي
طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت
دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګڼې ارتقائي مرحلې
تې سره کړې دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر
کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کېفیاتو او لاشعورانهٔ
انځورونه هم رانښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه
ئې د داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته
کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې
دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره
مضمون یا د موضوع وارهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ
سره هم اهنګ کړے شي. لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د
مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے.

پاتې شوه د ښاغلي پرېشان صېب دا خبره چې هایکو
ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې هس دري مصره ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې د هایکو ډېر داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه تېکنیکي غوښتنې او داخلي اړخونه دي چې عام دري مصره ایز نظمونه ئې په اسانه نهٔ شي زغملے.

د میرمنې سلمیٰ شاهین خیال دے چې هغوي ته په واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسېده خو د هایکو د اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم د تندې او تشنګۍ احساس ورته کېږي.[۱۳]

چونکې میرمنې سلمیٰ شاهین د روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپو لاړو لوډو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي د هایکو دوستو له هم ډېر خپل قیمتي وخت ورکړے وو د تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نهٔ کېږي او د هایکو په سلسله کښې به د خپل زوړ موقف نه لاس په سر شي - ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې د هایکو تېکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره د ایهام ، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې د دوستونکي ذهن پخپله دغو سلسلو کړیو خپلو کښې رایو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلېدي توري یا نکتې پکښې پرېږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالې ثابتې شي - او د مضمون د نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو ته د ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چا ته داسې محسوسېږي نو څهٔ د فکرمندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته د زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي کنې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي - هغه که ټپه وي که هایکو.

بناغلي رحمت شاه سائل صیب د بناغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې د پښتو ژبې اولنۍ د هایکو مجموعه ده) د هایکو د صنف خلاف ډېر کوم خیالات څرګند کړي دي - د هغې لب لباب دا دے چې کنې اسمٰعیل ګوهر ډېر ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پیرایه کښې ضائع کړیدي.

د حیرانتیا خبره دا ده چې بناغلي سائل اخر دا ځکه منلې دي چې کنې تخلیقي روح د یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که د یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه ډېر اظهار اونکړي یا له ځان سره د رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو ډېر افادیت به اوبائېلي - ځکه

Scanned by CamScanner

د مسائل سبب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقیقت دا دے چې هر روح د خدائے په قدرت د خوښې خوښه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي کنې نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه اوغورځوي. مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملۍ نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بحرحال که یو تخلیقي غورځنګ د هائیکو پېرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک د غزل چاربېتې یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غیر فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم بې له څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پیدا کولو له ترجیح ورکړے شي.

تخلیقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرایه او هر چرته وي خپل قدر او قیمت نهٔ ورکوي. البته د جوهري د نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دے. مشرانو وئیلي دي چې لعل په ایرو کښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعوی کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو ایرې به د هائیکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې د هائیکو په ورستو د یو لوئے تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هائیکو شاعرانه خیالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نهٔ وه نو د مسائل سبب

د تنقید نه پس به چا هم هائیکو نهٔ وه لیکلې خو ثابته شوه چې د خیال لوړوالے، د جذبې افاقیت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخلیق د زړهٔ چاؤدون څرېکې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډوان پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلے خو د خپلو واړه رنګونو په سبب سپرلے وي اوس که څوک وائي چې د ګلاب د ګل وړېږې دې په هر ګل کښې پیدا شي کنې نو ټول ګلونه په د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څومره بې ځایه به وي.

محترم بناغلے اباسین یوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بیا هم د ټپې د مدافعینو په صف کښې اودرېدل غواړي (اګرچې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چې د چا د هیڅ قسمه د دفاع څهٔ حاجت ورته نشته)

بناغلے د ورځپاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هائیکو خلاف په داسې استهزائي پېرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

"ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُرمغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

قدر تغزّل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں۔ ٹپہ پختون
جبلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے۔ ٹپے اور ہائیکو
میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے
ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر
مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں۔۔۔۔۔۔۔ اور
فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے
اس بنا پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق
دینا عقلمندی نہیں۔" [۱۳]

زما په خیال بناغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور
پکار وُ چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي
قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه
عاري شي هغه که ټپه، چاربیته، قصیده او هایکو وغیره
هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے. اوس
که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا
کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا
ولې په هایکو کښې ساه اوخي۔ ددې باوجود چې هېڅ تخلیقي
جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے۔ بهر
کیف زهٔ بناغلي اباسین ته داسې ګڼې شمېره ټپې په ګوته کولے
شم چې هېڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې
څوک به ورته هم د ټپې وېلو نه انکار اونکړي. اوس که
محض د ټپې پېرایه د تفوق معیار ګڼلے کېږي نو داسې به

ولې کېدل۔ مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په
هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري۔ اوس که څوک
نن په ګوته پېټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي۔
بناغلي اباسین په ټپه کښې د تغزّل د موجودګۍ دعوې
هم کوي چې مناسب نهٔ ده. په اصل کښې تغزّل د غزل سره ترلے
وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې
تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي۔ هم دغه رنګ په غزل
کښې تغزل وي اوس که بناغلي اباسین دا نهٔ ومنل غوښتل چې
په ټپه کښې تبب یا ټپبّب وي نو ښهٔ په سهولت ئې دا ومنلے
شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي۔ ممکنه
ده چې د بناغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق
وي. هسې څوک که څوک تغزل ثابتول غواړي۔ نو په کاڼي
هوا، چینه، اواز، ځوانۍ او مینه وغیره وغیره کښې به ئې
هم ثابت کړي ولې هېڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب
نهٔ شي۔ بهر حال د بناغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق
نهٔ شي کېدے چې د هایکو دې اومرو درې مصرعې وي۔ باید
چې هغوئې د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه۔ بله
د تعجب خبره بناغلے اباسین دا کوي چې " ټپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں
میں ہوتا ہے۔" کېدے شي چې د بحرونو نه د بناغلي مراد د
ټپې سېلابونه یا چپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره
خو ددې جملې څهٔ بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړي راپيدا کېږي چې کمې يوه ټپه په کښو. عروضو کښې
ليکلې کېږي نو بېکار دي چې بناغلې په دا قسمه څملو نظر ثاني
ضرور کوي. بناغلے دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې
مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د
يا قربان نه علاوه يوه نيمه مصرعه وي - بيا که هم
بناغلے اباسين په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نيمه
مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بيا به راسره دا هم مني
چې ټپې کښې د يا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر
لړې مختصر او د وړې مختصر مصرعې په معکوس ترتيب سره. ولې
دا دعوې به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو
د ټپې دعوې.

بناغلي اباسين د فيثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه
تخليقي کړلې ده. او د هغې بې ځايه اطلاق ئې په شعري اصنافو
کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلے
شي نو پښتانهٔ به د خپلو کښو شعري او نثري اصنافو نه
لاسونه اووينځي. بناغلے دا هم وائي چې ټپې له په هائيکو
طلاق ورکول عقلمندي نهٔ ده خو سوال دا راپيدا کېږي
چې اخر هائيکو ته د ټپې مېړهٔ يا خاوند ولې کومه
هوښياري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي
ته نهٔ وي حاصل. بله اهمه خبره په دې سلسله کښې دا
ده چې اباسين صيب د تنقيد په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هائيکو غريبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي
سيمه کښې ښځو ته د طلاق حق نهٔ وي حاصل. او بيا ټپه
خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې
بناغلي اباسين څهٔ خفيه قانون سازي کړې وي. ايا دا داسې
خبرونه دا نهٔ ثابتېږي چې د ټپې په مينه کښې ځنې بناغلي
هم د ټپې پښې راکاږي چې د سړي پرې زړهٔ خوږ شي.

ګران بناغلے اباسين خپل کالم کښې وړاندې ليکي!

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے ۔ جس کو ہم دوسرے
لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں ۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل
سواریوں کا متحمل ہوسکتا ہے .... ٹپے کی مثال موٹر
سائیکل کی ہے جس پر بیک وقت تین سے زیادہ افراد بھی
سفر کرسکتے ہیں .... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت
زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے .... ہائیکو
ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا
جاسکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا
نعم البدل ہوسکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا
وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[14]

زهٔ منم چې تشبيهه چرته هم ثانوي وي خو اباسين صيب
چې د شعري اصنافو د تقابل د پاره کومه غير ادبي او عاميانه
تشبيهه راوړې ده. سنجيده ذهنونه به پرې ضرور بد
وائي. خاصکر په تشبيهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلې شوې ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو بناغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. بناغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل د دریو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو بناغلے دې ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل د دریو نه زیات کسان سوروي او که چرې داسې هم اوشي نو ایا خلقو ته به هغه کسان لیوني یا کم از کم اداره ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس بناغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل د ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو بناغلے اباسین ټپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف کوم.

محترم بناغلے اباسین دا هم وائي چې هایکو د ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. اوس که بالفرض ټپه هایکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ به ټپه نوره هم د قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هایکو وجود د ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې هایکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه یو اړخ ته ټپې سره هیڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې د ماډرن سنسبلټۍ او جدید حیاتو په حواله هایکو د ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د بناغلي اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګني د ټپې په موجودګۍ کښې هایکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے په دې حقله د بناغلي زبېر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه ده. لیکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو د "ډرګه"
"څریکه" "ترائیلي" او هایکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده. او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوي لګیا دي.
دغو اصنافو کښې "څریکه" او "ترایلې داسې ؤ
چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه
ئې څه په ورانندې سفر جاري ونه ساتلې شو
او لا ئې په سر کښې پوښې نه ده وېشلې چې
خپل منطقي انجام یا طبعي مرګ سره مخامخ شو
یواځې "هایکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف
ؤ چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې
مضبوطې کړې........ دا جاپانے صنف د خپل
مخصوص مزاج، طرز او کړه وړه حامل وو. ولې
ددې په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون
بوټي قلمونه ونګول او نن دغه بوټے وده کوي
او د یوې تنه ورې ونې شکل اخلي. د پښتنو
سترګو ته ئې داسې رنګا رنګ ګلونه سپړ دي دي
چې ښائست او سینګار ته ئې سترګې بربښي."[15]

ښاغلے اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبره دا
هم کوي. لیکي:

"میں ادب کے ادنیٰ مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا
ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت
کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته یو واري بیا تیندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتیانو د سره جواز نه راپېدا کېږي
ادب څه شریعت کوزتې خو نه دے او که چرې د ښاغلي دا
ارمان وي چې ګني هغه دې د ادب درجے مفتي او منلے شي نو
بیا پکار نه وه چې ځان ته ئې د ادنیٰ مفتي نسبت کړے وے
ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه را یو ځائے کېږي
او دا عمل اجتماع ضدین ګڼلے کېږي. دا حقیقت دے چې د
اعلیٰ د تلازمي او د علم د وصف نه سیوا مفتي مفتي کېدے
نه شي. ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے
ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادنیٰ
مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزد شوې وي. بیا هم ښاغلي
ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادنیٰ مفتي د نسبت سره فتویٰ
د منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خیال ګران
ښاغلے اباسین لوستونکو ته دا وېل غواړي چې ما هر څه
فرمائیلي دي یا زه چې هر څه فرمایم. هیچرې ئې هم او نه
منئ. یا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسین د ادنیٰ او مفتي
ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادنیٰ مفتي تاثر ورکوي.
والله اعلم بالصواب.

بیا هم زه نه پوهېږم چې ښاغلے اباسین هایکو ته
بدعت په کوم خیال وېلي دي ځکه چې د تخلیق عمل یو
مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هایکو د تخلیقي زړه
چاودون راز پېدا یو ژوندے شعري صنف اوګرځېدو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دے دا ناروا خبرې کوي څو داسې ښکاري چې په ګمان ښاغلي د بدعت معنی په سم ډول نهٔ ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهنې انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو لیکوالو د څلېرېشتم اپرېل دوه زرم د روداد ترڅنګ ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه چې په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري آیا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ راپیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته څانګې دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نهٔ کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نهٔ شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هېڅ کمے نهٔ راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هېڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نهٔ کړي په دې سلسله کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړهٔ راښکونکي موسیقۍ د نشیب و فراز سره یې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه خوښېږي او مقبولیت یې بیا موندلے دے چې په پښتو ولسي ادب کښې ددې سره تړه دونکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلې ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او څرګنده یې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نهٔ دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټولو ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هېڅ قرینه پرې دلالت هم نهٔ کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بېخي درسته ده. څکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وویلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په ولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نهٔ دے ګکول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کې انکشافات مخې ته راشي.

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذيبي او ثقافتي جرړې غوڅول دي. يو باشعوره فرد به هم داسې نه وي چې داسې به او غواړي خوزه دا هم نه غواړم چې هايکو دې د پښتنو په مېلمه دوسته سيمه بې له څه جرمه تهمتي او بې له څه ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خيال دا چې د هايکو او ټپې موازنه او مقابله غير فطري ده. بيا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتنو تنقيد جوړې د بېش بها ملغلرو نه وکېدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هايکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون "د پښتو ادب کمپيوټر هايکو" کښې تفصيلي خبرې کړې دي نو بې ځايه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم څه اووايم.

دا حقيقت دے چې د ټپې کښې توصيفي اړخونه شته خو ځنې خويونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا ښځي توان نه لري او په ذهنونو يوه ستړې کوونکې خاموشي خوروي. د مثال په طور هره ټپه د "يا قربان" يا "لکه زار" نه شروع کېږي چې د دوستونکي يا اورېدونکي په وينه کښې د يکسانيت زهر خوروي. او ددې دانګورو د ملاتړه بغېر يو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان "يا قربان" د ټپې لازمي جز ونه مني. بحر تقدير ددې نزاعي اړخ نه يو طرفته دومره خبره دا ده چې ټولې ټپې په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او اهنګ کښې دي او په هيڅ حال کښې د خپلو تړلې شوو اوازونو دائره يا حصار نه ماتوله. او د خپلو سرونو له جادو نه نشي باو تلے شي چې زما په خيال د ترکيب يو رنځ دے.

ښاغلي پروفيسر داور خان داؤد ليکي:

"د ټپې خپل يو مخصوص او محسوس هئيت FORM بحر يا اهنګ (Rhythm) دے چې په يوه نيمه مصرعه کښې يو ډېر اوږد او طويل مفهوم بيانوي."

نه پوهېږم چې ښاغلي داؤد صيب د يوې نيمې مصرعې په ذکر کښې "يا قربان" په څه مصلحت نظر انداز کوي. بحر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقيقت دے که يوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او يو رنګ جامه اغوستل ئې وظيفه کړې وي نو د ظاهري لباس يکسانيت به ئې د ښائست د کتو اړخونه نه د ذوق او دلچسپي ستړې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند ځومره سپرلي به ئې ښکلا کانو ته ګکول په لاس اوورمېدل غوره کړي. نو بايد چې د هايکو منکرين او مخالفين د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قيمتي وختونه بې ځايه د ټپې په وکالت او د هايکو په مخالفت کښې نه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوو، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار ډېر ریاضت، لوئ سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدې شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي. دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن بېخي د ستومانئ لړې نه راولي خو زما په خیال په دې ماډرن اړخ کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئي د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته بنه وي. ما ته پته ده چې کاڼے په ځائے پروت وي نو درونړ وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبه په ځائے اودرېږي نو وسنړو شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د روانئ او تحرک د خویونه په خپلو ژوندي اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا څخې وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نه وي. نو لازماً به خپلې ښې مضبوطې کړي. کښې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه نه صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هلې ځلې هم کړي دي. بیناغلي سعید ګوهر ددغې فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په درېمه مصرعه ختم شي. ددې منځ تر منځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي. د دوېم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د ړومبۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دوېمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخرې مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخرې مصرعې دے."[۱۸]

مثلاً:

Scanned by CamScanner

اندېښنې مه کوه جانانه
دا خو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې
ستا د ګوګل په ښاریه کښې
ځان ترې ساته بېخي اوږده لړي لاسونه
کړي به خازه ستا د رخسار تازه ګلونه
ځکه خو وایم چې ډېر مه کوه غمونه
اندېښنو خوار کړل تر شودو سپین بشرونه

لوستونکي دې پخپله فیصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختیار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه وئیل پکار هم دي. زما په خیال دې عمل د یو نوزاېږده صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوي صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هئیتي تنوع هېڅ نمونې په لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د یو صنف د پرمختګ خیال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهیل خټک د مجموعې ټپه ایز هم دے د مستقل عنوانانو تر لاندې آزاد نظمونه لیکلے شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې د ټپې وړمبو مصرعو سره په قافیو کښې تړلې دي او بیا ئې د یوې ټپې په ترڅ

نظم سره تړلې رسولے دے چې د نظم نقطه عروج یا کلائمکس ورته وئیلے شي. خو متاسفانه زه به دا اووایم چې د ښاغلي سهیل خټک ټپیز هم د ټپې په ستږکښې هېڅ ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خیال تر خپله حده کوشش نه کړے دے. خو دا کوششونه هم کم او زیات د ښاغلي سهیل خټک د ټپیز سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووایم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې د هئیتي تجربې نه دي بلکې په آزاد نظم کښې د ټپې د پیوندکارۍ او قلم لګولو څخې دي نو زیات موزون به ښکاره وي. چې په داسې واړه صورتونو کښې د ټپې په قدیم فارم باندې هېڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدلے بلکې د نورو ګټو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعیت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خوږو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي یعنې ساختاني ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحریکونو رنګا

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نهٔ لنډو تنګ کوي. هیله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د یو خاص قسم ګرېز او څنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو ته پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه ښهٔ ده هایکو ښهٔ نهٔ ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هایکو د تخلیق جواز نشته یا هایکو زمونږ د خاورې سره هېڅ خپلوي نهٔ لري. ایا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څهٔ فائده وررسولے شي. او د هایکو په راتلو پښتو ادب ته اخر کوم زیان او تاوان وررسېدلے دے.

زهٔ دا خبره منم چې هایکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلے شعري صنف نهٔ دے خو ولې که یو بهرنے صنف د پښتون د تهذیب او کلچر د ارتقا او احیا ذمه په خپل سر واخلي او ښهٔ په ایمانداري سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله دغې خدمتګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فېصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانهٔ د خپلو وفادارو په مرګ مړهٔ او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدینو د هایکو سره معاندانه رویه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکیف دا حقیقت دے چې هایکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پیدا کړے دے چې تصور ئې هم نهٔ شي کېدے دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونه کاله تاریخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قدیم زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هایکو سره اوږده په اوږده اوددوله او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خیال د ټپې او هایکو موازنه پخپله د هایکو د مقبولیت او بریالۍ کېدو سندنامه ده. ځکه چې هایکو پښتو ادب ته تقریباً شل ۲۵ کاله اګاهو راغلې ده. چې یو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نهٔ شي رسېدلے ولې په هایکو د پښتنو په سیمه نهٔ صرف ځواني او ځوبن راغلے بلکې د یوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدینو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استېبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روښن ثبوت دے چې هایکو نهٔ صرف د پښتنو د نفسیاتو خبریاله ده بلکې د پښتانهٔ ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځنې خلق د هایکو مخالفتونه کوي نو زیات نه زیات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هایکو کښې یو څه تخلیقي زور پروت دے ځکه چې کمزورو ښځینو نه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے زما یقین

دے د هایکو د منکرینو بې ځایه ضد و نه په هایکو د اسمان رفعتونه ته یوه نه یوه ورځ خاخا ورسوي دا مبالغه نه ده بلکې ددې خبرې دمخې ښکنې، ژور اثار او ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

او س که زما د خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې ګني زه هایکو له په ټپه فوقیت ورکوم نو دوی بد به کوي. زما خو د زړه له تله دا اواز راپورته کېږي چې د پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي. چې ژبه او ادب پرې وده مومي. ذوق ته پرې تسکین رسي. ذهن ته تفریح بخښي. ضمیر پرې رابیداریږي او ژوند پرې روښانه کېږي.

زه محسوسوم چې د ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته د ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو د یو بل حقونه چرې هم نه را لاندې کوي او چونکې د دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف د پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو د یو غند نه هم عقلمندي نه ده. بله دا خبره چې اعلی ادب په موضوعاتي او صنفي دوارو حوالو د جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر وي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه د خوښې او ناخوښې باعث ګرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نه ده.

ښکاره خبره ده چې هغه خلق د پښتو ژبې او ادب بېخي خوا خوږي نشي کېدے. څوک چې هایکو د پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نه اوس هایکو دومره ورکه سپکه او بې څه ده چې څوک به ورته په کږو سترګو اوګوري.

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مأخــذات

(۱) اُزاد اشنغرے ، دَ اظهار دَ هايکو تجزيه ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ، ۹ مۍ ۱۹۹۸ء.

(۲) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلطان پرنټرز جنګي محله پېښور ، يکم جنورې ۱۹۹۸ء.

(۳) اسير منګل ، ايک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن.

(۴) مشتاق مجروح يوسفزے ، اُنی اېنډکو هايکو ، غير مطبوعه.

(۵) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلطان پرنټرز بابو جهدر روډ پېښور ، يکم جنورې ۱۹۹۸ء.

(۶) اسير منګل ، ايک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن.

(۷) مشتاق مجروح يوسفزے ، اُنی اېنډکو هايکو ، غير مطبوعه

(۸) ايضاً ايضاً ″

(۹) ايضاً ايضاً ″

(۱۰) پروفېسر داور خان داؤد ، تپه او جديديت ، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء.

(۱۱) پرېشان داوړزے ، ورځ پاڼه وحدت پېښور

(۱۲) خبرې اترې ، پښتو اکېډمي ، وخت يوونس نيي بجي ، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -

(۱۳) اباسين يوسفزے ، ځانے کيون ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن

(۱۴) ″ ايضاً ″ ايضاً ″ ،

(۱۵) زبير حسرت ، ادب زار ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فرورۍ ، کال ۱۹۹۸ء -

(۱۶) اباسين يوسفزے ، "ځانے کيون" ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ايډيشن -

(۱۷) پروفېسر داور خان داؤد ، تپه او جديديت ، ص : ۹۲ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعيد ګوهر ، "دَ پښتو شاعرۍ او وړه اصناف" اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ :- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخيص دے چې د ګران پروفېسر داور خان دَ قلم کاوش دے. لهذا دَ هغوي په شکريه او مهربانۍ منته -

Scanned by CamScanner

ډېر ګنهګار يمه خو ما اوبخښه
ربّه منت کومه، ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مهٔ کوه

اې دَ کلهم انسانيت رسوله
تا چې څرګند کړهٔ دَ ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله دَ نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسارېږمه زهٔ
مرمه په دې چې داسې نهٔ دي پکار
کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

نن مې له هر څهٔ نه يقين پورته شو
ميانډې چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به دَ چا جولۍ ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران دَ پښتنو وطنه
اوس در کښې نښې دَ ژوند پاتې نهٔ دي
زامن دَ پلار مړي ته لاس اچوي

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړې
ځان کړې ملجا نه بیا مې نهٔ پېژنې
څو به د ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې د داسې پښتنو پرده شي
چې د انګړ ګلونه اوشوکوي
ترېنه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څهٔ په سکون سره ژوند ون تېروم
یو خوا پېټې کښې اوبهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دومه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
وېل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما د وینې ډرپ ختې دے

وايي جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله څهٔ د پردو نهٔ کوم
چې خپله مور رابانديې کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که د خېرات نه د خانانو د مرګ
غریب د خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې یوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زه له ځانه داسې ورک شوم لکه
د میاندو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تا خپلوي
دومره پاسته که ددې خوږ کاڼي وو
نو ګیدړانو به وو تول خوړلي

شمېر زه د کلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انځرویو له ځمه
مینه کوه خو داتر غاړه نه شي
چې د جامو استرې مې ماته نه شي

بازار کښې ګرځي ښه ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووینې څادر کړي په سر
زمونږه ښځې مونږ نه ستر کوي

ښېرینې ښه داده چې زړه کړو صبر
اوس د انصاف طمعې له چانه کوي
غله د قاضي کور کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شي د ژوند
څوک به له یو بله ستروونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څهٔ
پېغلې له کوره په تلوار راووځي
رب دې جوړې کښې زمونږ خبر وا چوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شبېرې تبې به راځي نهٔ په ما
چې پېغله ناوې رانه مور کړه څي

نو زما شونډې به پترې نهٔ نیسي
زهٔ چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخي د هېر بدلو نهٔ دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
ویم که مې ټول کلي په کاڼو اولي

واۍ زما غریبي بدي نهٔ شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکۍ
راته وړونو کښې کالي پېنځوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوړو تندوئ پروا نشته دے
وائي په ګېړه دې نصره يم خو
راله پيدا چرته د سر سپوري کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو تمنا خو نهٔ ده
چې ئې په لاړو کړ کوے شيريني

دا چې په څهٔ فريب کښې ګېره ئې ته
ستا سر تېزي به هله ما منلې
که د اوبو لاره په ژرنده نهٔ وه

په پټو سترګو پرې ياور مهٔ کوه
شيريني پام کوه چې تېر نهٔ اوځې
د مُلا منډه د جُمات پورې وي

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده د ژوند
شيرينه ژاړي چې مې سر غوڅوي

بې ځايه نهٔ دي ويربدل د بنګلو
زما د تندې انتها داسې ده
بُت هم رپيږي چې زهٔ ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د ړندو دے تا ته ښه پته ده
ته د کمځو ولونه مه پرانیزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نه شي

○

دب دې کړې خپرخو دا شګون ښه نه دے
پیغله ډولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

○

څه ننګیالي دي قاتلان د سیمې
د سر سا تلو په بدل کښې مدام
لو نه حبولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خپرخو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکانې اخستلے نه شي
څوک به په کانو کښې قلم ټکوي

○

خاورې به پوے شو د تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چپو ته د سیند
کتاب ورلړه کړو کلان رانیسو

○

ځان کښې څوک توان د تماشې نه لري
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د پېریانو په ډولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستړېس زمونږ د لارې خنډ خو نه وې
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د بنګلې نه په یو دو را اوځي

زړه اخر صبر کړي سلګو کښې وائي
کوه چې هرڅه سره مینه کوې
خو شپې له ځان کور ته را اورسوه

په هیڅ فریب دلاسه کېږمه نه
کټ چې پرده شو خو د نیمې شپې شو
ستړې مې نه ورځي که ډېر ستړې یم

زړه کښې مې اور د مینې بل ځنګه شي
د حیا په کور کښې چې شپېلۍ زما
لوړه ژوندۍ ، انغرې مړه پراته دي

خمه سلام د هواکانو په رخ
یم د سپېږیانو د وولۍ په مثال
ځان راته مه سپاره بې کوره نه شي

شو ناره مې رو رو د بچې شنه کېږي
اوزه په دې سوچ کښې راګېرېمه چې
دوه تورې یو تېکي کښې ځائے ځنګه شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داړې وهمه سرچینه یم د ژوند
تابه لیدلي وو رنګونه زما
خو که دې سترګې پټې کړې نه وې

زه خو دنیا ته فرښته ښکارمه
ډېره له دغې وېرې نه خرابه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نه شي

څه بې حسې ده په ماحول کښې دینار
پراته دي قتل توریالي د وطن
زه هغې مون باندې ښکم سره ځم

اوس به په دې کښې تا ته څه وایمه
زار شمه ستا له سادګۍ شیرینې
منې زما او خوښه خپله کوې

د برسنلوې ګل ئې شیرینې زما
که په جبو کښې هم مېشته ئې مدام
تور به دې پورې په لمنه نه شي

چې دې بهر کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شیرینې زما
خولې ته تو کلې لاړې نه راځې بیا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګې ته غاړه نهٔ ږدمه زهٔ
ځ به مې اوس کفن کښې هم نهٔ وینې

نن یوې ښځې خپل خاوند ته ویل
سختې بې ځایه په ورو مهٔ کوه
تهٔ چې زلمے وے تا به څهٔ نهٔ کول

له سپینې ږیرې دې حیا راځي خو
مهٔ وایه دا چې فرښته یمه زهٔ
تهٔ څومره وران وې تا ته ښهٔ پته ده

دَ حقیقت دنیا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږم مه نه
زهٔ دَ ځوانئ دَ خوب تعبیر غواړمه

بلا ختلي دي په سر رقیبان
خدائے شته چې نور ورته هیڅ نهٔ وایمه
خو لږه منډه تړې ضرور خلاصوم

دَ مینې لار کښې چې تیندک شمه زهٔ
شیرینه اووائي په خود کښې اوسه
داسې دَ لوړې نه په دَو ولې ځې

Scanned by CamScanner

دا قافلې دې په سفر کښې اوسي
خو کومه لار چې دَ منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سیلاب یوړله

شیرینه وائي له تازار شمه خو
وادهٔ دَ ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نهٔ دي

زمونږ نصیب زمونږ په لاس کښې نهٔ دے
وائي که اور ته موهم واچوي نو
دَ مشرانو فېصلې به منو

ماشه غوښتلې وو او دا څه اوشو
نن مې له هر څهٔ نه باور پورته شو
چې مې دَ مړې ګېډې چیچل اولیدل

دلته انصاف دَ چیندخانو تول دے
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوبایلې که پوزه کټې

او وائي خپل عزت په خپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

غوښتنې ستا توری ښځې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونیسي
او ورته اووایي هاګۍ واچوه

○

منم د مینې تقاضې منمه
قسم دې ما به هیڅ وېلې نه وو
خو واوره چې خولې مې ړو اوخوړې

○

ځوانه ځوانۍ او د سپرلي مازیګر
داسې په یوبل کښې غرق شوي وو موږ
چې رانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زموږ کار نه لري
حد کښې دې اوسې کنې ښه به نه وي
موږ خو په بیعه ځان له شر اخلو

○

تېښته د ژوند له تقاضو نه کوم
هر څه په سر سترګو منم شیرینې
خو ګوره اوبو کښې ډوبېدل ښه نه وي

○

خدایه شته دښمن مې خوشحالېږي په څه
دا خو مې لویه د ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

منم فریب دی خوځښا کېنې دَ ژوند
ستا ځواني مرګ مسکي مسکي ګواښونه
دَ محرومیه احساس په شا ټمبوي

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
ګنې نو زهٔ خو دَ قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړهٔ کښې ځاے راکوي

ژاړې له سره لوپټه درې کړي
دانې بصر له کوره شپې مهٔ کوه
ګنې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهیږي نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچې ورک شي چې ما اووینې
لا حادثو هوښیاره کړې نهٔ ده

څوارلس کلیزې پېغلې ماته وویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نهٔ ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې دَ کیږدې تبستې مې اولیدلې
پرې مې کړې نن ځان له دَ بې پتو څوکې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپه کښې له کوره پښتنې نه اوځي
مرګ دې روا دے خو ځه خپل کالهٔ ته
دَ نمر خاتهٔ نه مخکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو ټول شپه بیا
ما سره ستورې پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ یم خو شیرینې زما
دَ زنانو سیل چې را روان اووینم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پېړن دوه خښکه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسي بې خوندي نو تهٔ
دَ خپل میړهٔ خبره هم نهٔ منې

هرو قلم ترې راخستلے نهٔ شم
ماشومه سازه کړي له ځانه وائي
راله په لاس باندې کمرې جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
وائي چې ستانه زړهٔ اوزګاره شمه
بیا به خاروو ته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

خوچاته څه اوچاته څه بانه شي
د شلو ژړندو که راوتي وي خو
ګېږ شوي آخر د لوپټې پسکي کېني

خلقو په ما بدګمانۍ کړي دي
ثابت که یو جرم هم نه شي په ما
زه به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هیڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تېندکه

ګرانه شوه ډېره د پښتو پالنه
پلار يې په موټې بانلې پجر که کړي وه
لور يې د شپې تیاره کښې کور پرېښې دے

غله راختلي دي په کور، غلې شه
سوځ ته مې پرېږده که څه لار راوځي
خلاص به له سره شوغوبل مه کوه

راوړي چې ماله پلوشې د سحر
څوک يې پلو قدرې هم اونه وینې
کورته د شپې تیاره کښې ځان رسوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

طوفان يې يو نسي جولۍ ته د چا
والي نور وړاندي مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

په ژوند کښې ګټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې د وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

مور يې نن پلار ته په حيرت اووېل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هرو مونږ کره مېلمه نهٔ راځي

اوداني نهٔ پوري کوم ننکريزي
رانه چې بل وطن ته ځې مېينه
نو سرهٔ لاسونه دې په شرق اوګي

د پښتني کومه ادا اوښتايم
په کومه ورځ چې زهٔ په کور کښې نهٔ يم
له آئينې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پورته هم کتلے نشي
آ چې سر تورهٔ را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوېټه لوېټه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

سارۀ سارۀ اَهـوَنه شـاله کوې
ستا دَ خوانۍ تاوُ چې راپورته شي نو
اوبه اوبه شي تول دَ داوري بتان

زۀ خنۀ تپوس کوم او تۀ خنۀ وائې
یوه خبره دې هم روغه نۀوي
تا جوړ په اوښ باندې سورلي کړېده

خونباه دې خپله دې خو یاد اولـره
ګرځې به تل خاورې په سر سپونې
چې دَ خاوند سترګو کښې خاورې نولې

دَ بناد ما حول درنه څادر لرې کړو
یاد کړه چماز چې به راپورته شونو
شوې به کوټې ته پهیو دَوَ دننه

وائي بې ځایه طمعې مۀ کړه له ما
اوتره دا تږې په سپورې ګنې
څوک به سپوا مانه خرابه نۀوي

زۀ يې له ځان سره حیران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس دَ غمس
پېغلې اَنګړې کښې پهخرپوسو شولې

Scanned by CamScanner

یم د تعبیر د بلاګانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کړم ځان
یاران په بېړه باندې پیاز کړ ځوي

دا ښه انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوښان خلق په بېړه وهي
بل خوا څوک ګفت قدرې کوے نشي

پردې وطن کښې مې زړه خوړغوندې شو
له ځانه ورکې ښایسته پېغلوکې
مسافران درته یادېږي که نه

ململه دا چې ستا د زړه ښه سمه
خو چې زما ګریوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شي کومه له تا

ستړګې په ما باندې بېخي تورې دي
کورته په ډېره مړوده پس راغلمه
په سرو جنازو مې استقبال مه کوه

دومره زېږخلې یم د ژوند حادثو
اونه چې هر کورکښې مېوه اونیسي
په ما د ګانو بارانونه کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واڼې خوشبو ستا د بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونیسي
له کوره ورک شوچې له کوره اوځو
مونږ د ژوندون په کوم پړاو پراته یو

ما ورته وېل چې کله مهٔ پرېږده خو
منې کېده نه خکه تېر مابنام یُ
د ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې د یکنک په خوند پوے شمه زهٔ
ذره هم خپل سې ته نهٔ پرېږدي ما
ښېرینه ماته مېلوکان ګڼروي

دا نهٔ چې پوے نهٔ یم په سود او په زیان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زهٔ به په چتې پسې باز پرېږدمه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا د کمڅو ولونه مه پرانیزه
چرته تیارهٔ لار کښې تیندک نهٔ شمه

Scanned by CamScanner

خدائے شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
څانونه غلي کړي چې ما اووېني
څهٔ رازداري خوشته د مور او د لور

زهٔ چې د سيند چپو ته ګورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کښېږدي
وائي څه اووايه چې څوک يمه زهٔ

ښهٔ روغ رمټ يم چې بهر يمه زهٔ
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاوېذ کړے دے

دا حقيقت د چا نه پټ خو نهٔ دے
د رنګ سپېرو پسې پټيږي څکه
موږ په صحرا کښې اوبهٔ خوړ کړے دے

موږ به سپوږمۍ ته وو قطعاً ختلي
افسوس خو دا دے چې زموږ د کور
درشل که او درېږي، دېوال پرېوځي

بنګړي په لېچو کښې په خيال شرنګوه
چې په سينه کښې مې غورځنګ راشي نو
په درياونو کښې کشتۍ لاهو شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سپوا له دې نه څۀ وایمه
بنګړي دې مات شه د پېنزیبو سره

○

ددې ستم به څۀ تعبیر کوې څوک
بنۀ چې مې غرق کړې نو شیرینه وایې
توبه توبه داسې به بیا نۀ کوم

○

چې هلو ځلو کښې د ژوند کړې شوې
د میاندو تینو کښې شوده او چ شولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېولې خوشحالۍ اوخوړې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانۀ شي

○

ورسره ډېرې معجزې دي منم
خو زړۀ د ښکلو نه تپوس کومه
د زړۀ د رنځ علاج مې چا سره دے

○

دا لمبونے یوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسې فضا کښې
څوک شته چې لاس کښېږدي په سر د یتیم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره خوشحاله یم چې بیا په دې بنګلو زما
چې یې په زړه پورې ښه کلک اونیسم
د ښائستونو، د جمال شاعر یم

دې کښې به راز څه وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وېښ مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوله
مور چې د لور له سره شال را بنګلو

څوبه په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څه چې ارمان د زړونو او درڅو
څوک د اختر په ورځ روژه نه نیسي

ساه راله ډوبه د سپرلي هوا کړه
اوس د الفت طمعې د چا نه اوکړم
د کمل سینه کښې هم د کاڼي زړه دے

د خدائے نه اوېرېږه، غلے شه بس
سکڼې مابنام دے لاړو نمر پرېوته
خوله به دې ګوڼګه شي خبرې مه کوه

Scanned by CamScanner

څوک ترې خبر دي
دَ ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

○

اوبډې ماړهٔ شو
خو ملکان دَ کلي
دَ لوږې مړهٔ شو

○

ځمه چې وړاندې
نو اسمان هم راکوز شي
اوبو ته لاندې

قد مې لونېږي
او جینکۍ دَ کلي
ماته پېښېږي

○

غم مې لږ سپک شو
ما اوښکې ته کتل
ځان راته ورک شو

○

مخ مې بې رنګه شي
چې پېرې هوا اوګي
آئینه زنګ شي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

اور دے سینو کښې
شیرینې مه دوبیږه
په کوټ اوبو کښې

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپرلي رنګې

لوټ شو اخلاص کښې
اووایه پاتې څه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
څو که د پلار وي نو هم
ژړنده به وار وي

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وایم رښتیا دي

پېغلې چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راځاشي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا منډوي ښارېږي
په هر قدم غوځوي
د عاشق جېږي

اور کښې الغښتي
ستا تصویرونه ګورم
خوب رانه تښتي

کور ته دې زړګي
ژړنده د سوال په اوبو
چرته کښې ګرځي

په تال چې ځانګي
ځنې ذرۀ ستړې پېغلې
اور ته وردانګي

ځې چې دې ښکل کړم
خدائے شته د هرې سیمې
خاورې به ګل کړم

نیت دې خراب دے
ګېنې شو هر وګړے
ګل د ګلاب دے

Scanned by CamScanner

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې تهٔ
دَ زړهٔ درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له ښځې سپک شي

جنګونه کېږي
په تويودو دَ وينو
تندے ماتېږي

وېښې به تل څکي
چې دا ښاريان همېشه
پىې دَ بوتل څکي

نمر چې پرېوځي
ستا له کړېوان نه زما
لاســــونه اوځي

بل په ما اور دے
دَ اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

درد وننه زیات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر په مې مات شي

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
وينې څڅېږي

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
ګلې ويجاړ شي

يو خوب او خيال دے
کارغهٔ زده کړے ګله
دَ زرکې چال دے

داڅهٔ ناتار دے
اوس هر يو کور دَ ګلې
دَ ښار بازار دے

زړهٔ مې غرقاب شو
دَ اوښکو يو څاڅکے هم
ماته درياب شو

Scanned by CamScanner

خوشې فنکار ئې
د پېغلو بُت سازوې
هسې اوزګار ئې

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس به ولاړې

هسې به ونړ شې
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوڅې
کوهې به شنړ شې

شماري بس ستوري
د شپې راپاسوې ما
کار راله ګوري

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړې
د ګلو لښتې

سندرې وائې
راټول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
دَ اونو سپوري

اووائې پوے شوې
تهٔ چې مُئين شوې په ما
لاړلې توے شوې

تېکاله غواړې
لمبه چې نکرم تنور
بچيې مې ژاړي

کور مې زړهٔ تنګ شي
چې نيمه شپه حجره کښې
دَ بنګړو شرنګ شي

اوس هسې ژاړې
نهٔ راځي خولې ته بېرته
تـــو کلي لاړې

دا څهٔ قيامت دے
ځواني دې شوخه ده او
تصوير دې نت دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشے دستور شو
پاڼه چې ستا زیړه شوه
نو ځ دې سور شو

کور کښې تنها یم
اوس به د زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښایم

ژوند څه رنګین شي
وریځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وائي کوکو یم
راته پسخښړي تېږې
زهٔ هایکو یم

قصه خانې کښې
ښکاري ګکارهٔ مخونه
په آئینې کښې

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي ناهٔ شي
د چا په لاس کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا چې ښکالو شي
د زړهٔ درزا ستړه شي
هوا په رو شي

ځي زما سپوږے
وائي هر څهٔ منم خو
راته به کوري

ژوند څومره تريخ دے
ذهن اوده دے په خوب
او زړهٔ مې ويښ دے

راته ځغلېږي
وائي غني ډېره ده
واورې ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو مکمل اندامه

زما حيا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتونه نغښتي
پېغلې را اووتلې
له کوره تښتي

ښکاره به غلا شي
تا ته چې کوم زړه
دار مې خطا شي

نړونه درزېږي
چې آئينې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنگين شو
راکښې مستي راغلې
سر چې مې سپين شو

اوبهٔ دې زور شه
چې ماتوې حدونه
خهٔ غږ دې تور شه

سر که مې سپين دے
په هيڅ هم نه پوهېږي
سودم ته شين دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ کلي خلق څهٔ ړاندهٔ خو نهٔ دي
خدائے شته مرئ ته به دې لاس پرېوځي
چې دَ هټیانو غلا په ټيټه کوي

اووائي ټول دَ اکیجن کمے دے
ایټکو ته هسې خوشحالېږي څله
څوک لېونې نهٔ دي چې تا یادوي

زړهٔ غوڅوي دَ اوازونو فرېب
چې مېنانو نه نغمې هېرې شوي
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څو مره سنګينه حادثه ده دَ ژوند
خېټې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
يو بل ته اوس دَ مينې خط نهٔ ليکو

دَ خپل بنایُست له زوره نهٔ دي خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
ډېر مې کچه کړې چې منتر پخوي

شېريني تا سره له دغې ويرې
وادهٔ ته غاړه اېږدولے نهٔ شم
زما به تا سره کوږدن ماته شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کتېږي ونه په نظر کښې لره
زۀ به له خپله کوره ورک نۀ ومه
که هره لاره دَ منزل لاره وه

نن يوې پېغلې خپلې مور ته وېل
بيا به دَ خېر طمع له ما نۀ کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوې

چې مزدورې په کومه ورځ اونۀ کړې
بچي ئې ټوله شپه دَ لوږې ژاړي
دَ مزدورانو ورځ دې نۀ نمانځي څوک

داسې ښاغلي هم ليدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا دَ ډمو
او خپلو ښځو له جامه نۀ کوي

چې ئې زما ديدن را ياد شي کله
بلې ته اوښکې په سرۀ غرمه کښې
زر دَ کونترو سېل را والوځي

ناساپې کړيکه کړي نيازبينه وائي
دَ زړۀ په سر مې په ټوپک اوولې
خو چړچکې په لاس کښې مه رانيسه

Scanned by CamScanner

دَ زړهٔ درزا مې په اختیار کښې نهٔ ده
ښار کښې جوړ او شوله دَ بم چاودنه
دَ کور تمبه دې په یو درز دړې شوه

یو سمه چرته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور ورونه بند کړل په ما
ما له به څوک په زړهٔ کښې ځائے راکوي

یوه جګړه کښې زمونږ دَ کلي
خلقو راښکل دَ ادیرې حدونه
ټول بیا دَ یو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځایه ما سره ایرې مهٔ وهه
ږمه بس ږمه وي که هر څهٔ وائي
نهٔ دَ چا لور وي او نهٔ خور وي دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک یې اونهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستومانۍ زبېښکي یې خولې نه وتل
چې سترے مهٔ شې ورته ما ووېل
دَ لېونۍ شونډې یو رپ اونیوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېغله چې مانه انتظرویو اخلي
ساه په سکیندو شي ځکه په کرانه واڼي
ستا سو څه خیال دے دَ وادهٔ باره کښې

○

په چاپېرچل کښې خرابۍ دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختې اونکړم
ویم که په خپله ښځه ظلم کوم

○

سر مې قربان کړم خو دَ چا دپاره
دلته چې قدر دَ جذبو نشته دے
ختې به څوک په درمسال کښې کوي

ته دَ ژوندون دَ مایوسو علاج يې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک دَ سحر نهٔ کوي

○

داسې نڅورې کړم ازمېښتو نو دَ ژوند
شېبې دې ستا خانه بدوش یادونه
اوس دَ زړهٔ دشته کښې پړاو نهٔ کوي

○

الله دې خېر اوکړي په صدر څوک کښې
کمادې لګیا دي اشارې ماتوي
او هسپیان خپلو کښې کپ لګوي

Scanned by CamScanner

جرم د چا، سزا د چا لویږه ده

یو د پولیس له سترګو ځان ساتي او

بل په یوه پیسه قانون خرڅوي

سپک راته مه ګورئ که غږ نه کوو

ګنې خوبونه به مو هم کړو حرام

موږ د چا میراث خواره خو نه یو

زړه یې غلبېل، زلفې یې تار په تار وي

وېل یې زه ډېره بې خونده یم

ګنې نو ته هم هېر دې شي له چا

شېریني اوباسه زکوٰة د حُسن

د افتونه نازلېږي ځکه

چې په وطن کښې څوک خېرات نه کوي

سر به بې ځایه درله څه خوږوم

د پښتنو له هوښیارۍ نه لوګې

کورونه وران کړي چې جرګې سازوي

په څه پوهېږې نه ماشومه یې لا

دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي

کله چې ستا ځواني مېوه اونیسي

لاس راله مه راوړه ناداني جينۍ
بلا کړي دې په وجود کښې زما
پام چې پسترې چرته لمبه اونکړي

ډېر تورزنان به داسې هم اووينې
چې ئې سرګند شي د ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تور پورې کړي

شېرينه اووائي په ډېره مينه
چرته خو لار غلطوه لا ليه
وېرېږم لار چرته غلطه نه کړم

چې خه بلا ئې ته بې حسه جينۍ
زما د زړه د قيامتونو درزا
خدايږو د کاڼي بت کښې ساه راولي

يې د سرو سپينو خزانه شيريني
درته خراب د چا نيتونه نه شي
کڅۍ را اوسپړه، ماران پرانيزه

دا نظر ونه به تېندک خوري ضرور
ستاسو د ښار کښ و وړو لارو کښې
وه کمالدي سم کړ خپلې شي څوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژوند د حُسن ننداري ځه کوو
درانه پښه وَنه مو پراته دي په سر
کاله ته ځو که چرته ملا نيغه کړو

پرون ده چي پېغلې ځي په خپله لاره
چېره ئي مه کښې ستومانه به شي
توري ځي دي که راپاري شولي

وايم چي ټولي ستوماني به اوځي
خو ولي دا ارمان مي اونه رژي
کور ته چي راشمه نو لا ستړې شم

شپږنه اووائي قربان شم له تا
غزل غزل مي راخوربيږي په زړه
ستا هاينکو رانه تيږي هېري کړې

دوه ورځي ژوند دے تاته بند پته ده
زړه ته راجخته شه د ناز مېږمني
سرکښي پرون ده د شيطان مه منه

زما له ځانه دومره طمع نه وه
خو چي قدم بدم د کابل جينکی
راته په لارو کښې شيندي ګلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه ئې له سترګو لګېدو اووېستم
مالره قسم راکړي چې غږ مه کوه
او خپله ټول کلي خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوږې نه دي
غریب سړے یم خو ګل ښاڅکې زما
د چا عېشونو ته پسخېږ مه نه

ګڼ تصویرونه شي خواره په ذهن
عېن چې په نیمه شپه زمونږ کلي کېنې
د سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

د حسن انتیا خبره ولې نه ده
غو ټوې چې ګل شي په قیامت کېنې د ژوند
ځان راته ډېر خدا ښکلو ښکاره شي

زنه مې اونیسي، سلګو کېنې واڼي
خلق خو خلقو باندې چل زده کوي
کور نه په نیمه شپه بهر مه اوځه

سیند ته ګلونه ورکنډار کړي واڼي
خه عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مینې کتابي مینې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دَ یاران شپې رانیکې شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد دَ کلي
کچه کورونه چې اوبو اوړي وو

دَ انتظار هم څه حدونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې دَ ښائست دَ ښې شمشاد حسینې
چې ځان دې نهٔ پېژندهٔ ښکارې هسې
لکه په ګنړ وکښې چې اوبۀ وي روان

زما دَ خاورو کور جوګه نهٔ وُ ستا
شپې ېنې ما په اسمانونو غوښتې
څهٔ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه دَ ژوند
بېغلې دې تا سره سیالي نهٔ کوي

توبې ویستلې یو نوکر وبُل ئې
کورکښې چې صبر نهٔ وي بي بي ظالمه
ډېر ناروا کارونه اخلې له ما

Scanned by CamScanner

هر څوک چې څه اوکړي، ربنې هغه
لار کښې کښېنه ماه خپله لار اُخله
ستا پخپل کور کښې هم تور سرې شته دے

تاودهٔ ، ساړهٔ که دې د ژوند اوليدل
پېغلې مستې به درنه تېرې اوځي
بيا به په تا باندې غوټه رانشي

سترګې له دغې ويرې نهٔ پرانيزم
زما د زړهٔ په رنګې تېرې اونهٔ چوي
ته چې شپېلۍ پوکنې پړسوې

زغم به کوې دېر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مړې ته وانهٔ چوي
د کور انګن کښې څوک دېوال نهٔ وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زهٔ د ټول کلي نه نفرت درکوم
ته راته کور کښې دېوالونه وهې

واورې زما که يې منې او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په ښځو پړے
بيا به ترې ګرځې او بېزې جوړې وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړونو کښې اور دَ مینې بل کړې کښې
بې حسې دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدایګو واوره کښېږي سړې

راته ستا یاد داسې سُرور راکوي
لکه دَ ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

پیغلې دَ بنار پارک کښې راټولې وې نن
وښُل ئې راغله یووېشتمه صدۍ
ځې چې دَ کور درشلې اوغورځوؤ

شپېږینې زړهٔ دے نرم شوے نهٔ دے
نمائشي اوښکې عبث تویوې
کاڼي اویو کښې وراسته کېږي کله

شنه چې مې شوندړه شي دَ قام دَ وړو
لکه دَ چرګو دَ بچو بُغرې شي
اونخلې خپلو کښې ډېران بیلوي

لږ انتظار دَ محرومۍ ئې اوکړه
ترڅو چې چرګه کوړکه شوې نهٔ وي
نو په هاګو باندې بچې نهٔ کښېني

Scanned by CamScanner

دَ قام تور سري دي سر توري نهٔ شي
تازه تازه غومېږي غومېږي پېغاې اوس
کښېږي خېرات پسې ، داکې غورځوي

فتنه فساد به تري جوړېږي ضرور
چې دَ خوارانو نه خانان دَ کلي
دَ کوه چارې مزدوري هم اونيسي

مات شي بېخي دَ مصوّر قلمه
زما دَ خيال دَ شهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چې تول دي په اوبو وړي دي

لا په شاماه صدي هم تېره شوه
خو لا زمونږ وطن کښې هاغه رنګې
خلق دَ غار نه راوتلي نهٔ دي

وېل مې راغلله يوويشتمه صدي
دې کښې کوشه کښې يو ملنګ چغه کړي
سحر را او نهٔ ختهٔ، شپه تېره شوه

تا به وېل چې مړه ژوندي ستا يمه
خو داسې کوي مجبوري دې وي نن
فرېم نه چې تا زما تصوير دې کړو

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

څه اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په څنګل به مې اوده پرېته وې

دېره کم عقله ئې زما لېونئ
اوس دَ چا خولې خوږ څوک کړلې نه شي
زما په سر پا سره شر مه کوه

موږ په جامو کښې نه ځاېږو په دې
چې دا ده راغله یو وېشتمه صدي
کور که مو وران شو نو پروا دَ څه ده

اوسنه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو ګورې چې راګوې
ستا په کنار کښې خو اوسېږمه نه

ورته مې او وې حیثیت څه دے ستا
وېل ئې غواړم چې برېنډه نه شي څوک
پرتو غابنسونه جوړوم لالیه

پېغلوټې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څه چې کېږي پابندې نه منم
زه خو څه ستا لاسو ته ناسته نه یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ مې تږی ځکه پاتې دی چې مینهٔ ګل نه غواړي
شپې مې په شمع ولې تېرې کړې چې پتنګ دی
زه یو ځل ستا په دیدن ګل شوی یم

جذبه جذبه دې د ساحل ځوبونه
غور ځنګ غور ځنګ بهیږي د شپې ځواني ده
سپوږمۍ په دې کېنې هم ستړونه کوي

د شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زهٔ د بې خوبۍ نه اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

ګله اودرېږي د نکهت قافلې
نه د ګل ورځ ورځ ځای خوری
خوږې بوټي ویښم تعبیر ورنه وپښم

تږوله د زړه او زوره ځیږه ده اوس
ستاسو خوښه په چا نهٔ شوکوم
څوک د جرګو هلو پروا نهٔ کوي

د نوي نسل ځومره لوړ زړونه دي
د پلار نیکهٔ هلو ونه هم ورکوي
په ادیرو باندې پلازې اودروي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوم خپلې خواخې ته څرګندَه کړله
بیا به زما نه هم ګیلې نهٔ کوې
لور دې مدام ما سره ژبه کوې

لږهٔ سر تېږه ده یه خو یه نهٔ ده
که دغه یو عیب تربنه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښهٔ جینۍ ده

تهٔ هم په پوزه باندې نهٔ پرېږدې پچ
زهٔ هم دَ هائې بلډ پرېشر مریض یم
زمونږ دَ دوارو ګذاره ګرانه ده

دَ نمر پېښاوې ته لا ناست نهٔ یمه
چې څوک تمبه زمونږ دَ کور اووهي
اووائي خان وېل چې ښکارله به ځو

خدائے شته که غم وي که ښادي دَ کلي
واغوندي پېغلې دَ ریښمینو لباس
په ما دَ اوسپنو نیني اوڅڅېي

په بې اسرو پورې خندا مهٔ کوه
بس کړه دَ خدائے نه لږه وېره اوکړه
دَ چا ازار دې چرته اونهٔ وهي

Scanned by CamScanner

زړه به اخر څنګه زما شي په ځای
سر کله او خوږم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نه وي

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدګمانه شمه

نیکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زه ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا میوه یې هم نیولې نه ده.

دې کېنې څوک لاره د منزل او مومي
ګوره ځنګل کېنې بیا په نیمه شپه کېنې
د اورګو قافله لوټه کړله چا

مونږ ځکه سر باندې خېږې کړځوو
چې د صحرا شپه بې باوره شپه وي
برق د بجلۍ شي د باران شپه شي

باران شېبې شېبې ورېږي مګر
اوروونه بل دي د نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوته

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې که څاڅکي څاڅکي کېږي ګلې
دا تمندغرے زړهٔ مې اور اونهٔ کړي
شا به شېبې شېبې را اووريږه

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
ماچې ئې طمعې دَ خوږو کولې
دَ کړېلې نه هم ترخه اوخته

يمه په هر مشکلې مئين شيريني
واړه رنګونه چې لاتول شي په ځائے
ترېنه دَ نمر سپينه رڼا جوړه شي

بيا چرته پېغلې ستومانۍ اوباسي
ګنې نو داسې چرته شوي نهٔ وو
دَ کوډر غنچې اودَ چينار اونو کښې

واڼي جولۍ بدمې ترخوشالۍ وي
ګلونه نهٔ کېږي اننګړ کښې زما
ما چرته شاړ کوڅې ته اوغورځوه

زما ژړا ئې دَ زړهٔ تاوُ کموي
دَ پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې ځاري دَ بارانونو لارې

Scanned by CamScanner

اوسپاري خلق سرو لبو ته دَ ژوند
راشي بيا يو ساعت له نهٔ اودرېږي
منګلې، زموږ دَ وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو ئې پخلا کړم پېدې
سر مې ماتېږي لېونې نهٔ شمه
يوه وسپېرنې ګولۍ خو راکړه کنه

پېغلوکې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بجلۍ سخته چټکه راکړله

نښهٔ سمه دمه وي کاروانه کوي
خو دَ شهلا زړهٔ کښې ځهٔ غلا ده ضرور
ساک ترې سيلۍ يوسي چې ما اووينې

دَ زړهٔ درزا راله په ځائے اودروي
ټک ټک چې اورم دَ ګړيال، شپېرنې
وايم که ما باندې څوک وزې کوي

ګړنګ اوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مړه غلي شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګرُوکان اوترې

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شي
پسې چې ماشوم له د فیډر ورکوې

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټ اووائې
د سرو نتکو راله جوړې اوکه نه

سم له مابښامه چراغونه وژنې
په تا کښې څه ناڅه تیاره خوشته دې
خدائې شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کارونه د چاوس کښې نه وي
هر څه کېدې شي لېونی خو کله
کملونه کېږي د انځر اونو کښې

تابیا کومه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوږوې چې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اونبکې مې سترګو نه روانې نه دې
دا څو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب ئې ژوندي لره خو سوبح کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړه زخمونه چا ته ښايمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زه د سپېرلو رنګونه ستايمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړه زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه يادوم
ټول تعبيرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي شاړ ارهټ کښې څوک ډېره دي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

زما تصویر ته ئې ژړل وېل ئې
پېغه د مرغۍ مې درله هم راوړې وو
اے د انځر ګله چې چرته به ئې

ښهٔ زوروَر دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نیسي
او نېغه لار راته ښودلے نهٔ شي

مړ نهٔ شم ځانے راکړه د زړهٔ په کورکښې
تاوده، ساړهٔ که د ژوند ما اووهي
زما به ډېل نمونیا شي ګلې

شپږینه ګونځې په تندي راولي
وائي رښتیا رښتیا خبره کوه
ستا د جامو استرې په څهٔ ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تمیز د جنس او د جمال نهٔ کوي
او وائي ټول خوندونه یو رنګې دي

ستا د ښائست د فرېبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان او پېژنم
ما د بوډۍ په تال کښې مهٔ ځانګوه

خپلو همځولو ته شېرينه والي
سر ته يې خبر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه د پښکال لېوني

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونیه
درنه په لاره شرېږدلے نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

پېغلو وېل مونږ ته گناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
تو خاغا چا سره لار اخلي

يې د نازونو اسوېلي شېريني
ځان چپاله ورنه کړې په لاس ...
کني دلکونه به دې توول والوځي

وايي کيلې دې په سر ستړي کړو منم
مانه باد وېرې غلطي شوي دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې ته ځي

ميانه دې په داسې پښتنو بوري شه
پاسې پردې تور سرې او تختوې
بيا يې د خوېندو ځوک تپوس نه کوې

ددې خبرې څخه جواز خو به وي
خدای شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تپوس الوځي

خدای شته خبره به صفا کومه
دا خو بېځې بې انصافې ده کنه
اوس چې د ورور تېلو کښې خوښېدې سوزي

کور کښې ساتل مرغ زرین ښه نه وي
هیڅ بیا له خپله ځانه نه شي خبر
ښځې را پاسي خاوندان قتلوي

تښتاه له خپله ځانه څله کوې
پښې مه ږده د سرسپورې دې مه ورکوه
خدای شته د کور اوږې څوک نه پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نه وي
چې ستا چینار چینار ځوانۍ شېرېږي
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې سا کانې نه وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېږي ستا د بدن خوشبوي

Scanned by CamScanner

زهٔ دې له ځنه تېرېدلے نهٔ شم
هر څهٔ ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کښه لار رابانـدې مهٔ جوړوه

په مړو حساب دي تماشګیر دَ حُسن
ستا دَ نظر تاوُ يې چې اووهي نو
دَ کیکدانو اوبې چپېړه اونیسي

ستا نرمېدو راکښې سختې راوستله
چې را رواني دې شوې اوښکې په ځ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼے شوې

په څهٔ ناترسې اوړېدلے يمه
وائي که بل چاته دې اوکاتهٔ نو
ستا کېږده کښې به اوبهٔ اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو ياد اولره
چې جوارګرو سره مينه کوے
نو خپل عزت به هم په داؤ لګوې

مينه کوو خو مينه پېژنو نه
ته دَ هَوا په اَس سوره الوځې
او ځان له بر مه غورځوله دے ما

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

بره دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپه ده شیرینې زما
لږه په خیال ګرځه سرتوره نه شې

اوواڼې کرانه! ښېښته ښغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مه کوه نو
هر څه به ستا له سره زار کړمه زه

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زه
خبره وا روې شپېلې کښې واڼې
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اوواڼې ژوند دې شوګیرو او خوږو
په نیمه شپه چې او به خور له ځې نو
خدایګو زما له زړه نه اور پورته شي

ستورګې به خاورې دَ پېغلوکو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې ځرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه واڼې

ښکل مې لاسونه کړې ژړا کښې واڼې
ته چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب دې په دې خبره ما ښه نيسي
پېغلې دَ ښار داسې پېکه پېکه دي
لکه چې خوند ترې ښه اوبو اوړے دي

منم خبرې زما عادت نهٔ دے خو
چې پښتنې پکښې لغړې گرځي
اور دې دَ صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څهٔ نازلېږي په مونږ
پکښې تور سرې چې سر تورې نهٔ شي
بیا ئې په ښار کښې څوک عزت نهٔ کوي

شرمېږي یې او ښهٔ خوارې به دَ میاني
یاران کله دې چرته اوورېږي
نو هوا کانې سوو دَ چم یخې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اوویل
گرانه! که ماله دې پتلون راوړه نو
په دوه میله ټوپک به ځان اوولم

درنه واده بیخي لشه اوویسته
جوړې خاوند دې زوړ زوړ اوختهٔ
تا خو دَ بوقې نه بلا غونښتله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه سېڅلي تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
خاوره دَ لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا دَ اوږدو زلفو بلا واخلمه
دَ ژوند طوفان کښې په چا ملامهٔ تره
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژني څوک

دَ محبت له عظمتونو نه زار
چې دَ زامنو ئې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډا کانې کوي

واٸي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوٸ چې هر څهٔ کوئ، ستاسو خوښه
زهٔ دَ پردې ډېران څخُله یمه

ماتېږې کانې تل په کاڼي باندې
زهٔ جاروګې چاته وهلے نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دې ډېران له لتې

زورې په ځائے دے خوغور ځنګ نهٔ کوم
ګټې په ما باندې دَ ښار ميرمنو
نن دَ ګډانو غوښې هم اوخورې

Scanned by CamScanner

خدایه شته هیڅ پا ته ملامته نه یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته مې لاس چا ته نیولے نه دے

اوس به د ځان څه صفائي کومه
ځکه بلاخراب سړے شومه زه
شیرینې تا سره مې ښه کړې وو

خدایږو په خوند پسې د ژوند راندهٔ شو
اے د ځوانئ د تقاضو سپړلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شیرینې ډیره ناآوزګاره یې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مرګ در ته یادېږي که نه

د زوراور اوبه په لوړه ختې
آ چې بد خویه یادېږه کلي کښې
د خپو تلي مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندے لره خوږ وب دې کړمه
زه به چکړ کښې څاڅا راتلمه
راته چې ملاء ته په اوبو کښې وې ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

ورسره سېل له د سیندونو نهٔ ځم
هسې ترې هم زړهٔ صبرولے نهٔ شم
او د مېږې غوښه بلا کړمه وي

سرتوره مهٔ شې خودَ ناز مېړمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سپینه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ایرې کړې عبث
په جینکوهړو ځوانې رانهٔ شي

چې څهٔ کړې هغه به درېبي مدام
پکښې نیلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پردو پښتو کښې کروندې مهٔ کوه

یو ځاځکې وینه راکښې پاتې نهٔ شوه
تورې شپېلۍ چې کله ما اولېدې
زما د خپو لاسو نه دم اووتهٔ

او خاندې غوږ کښې راته اووائې پټ
تا ته به ځان قلقلاخان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووائي تهولې د قسمت لوبې دي

خلق لګيا دي سنډاګان لوټي او

زمونږه ننګې مېښې پېيه نهٔ كوي

وائي تر څو پورې به زغم تېرم

زهٔ درته كور كښې لمغړې كومه

ځې په كوڅو كښې لوړغې كوې تهٔ

كم عقلې هسې پرېشانه يې تهٔ

د محبت غمونه بوجه خو نهٔ وي

سترګې پښو باندې درنېږي كله

منم چې كمې محرومۍ مو دي خو

كلې زمونږه هېروشيما نهٔ دے

چې د سپرلو پكښې وږمې شنډې شي

مينه اوباسې له زړګو نه وېرې

اوس كه اوبنسان ساتې شيرينې زما

نو دروازې دې د كور تړلې نهٔ شي

آخر به مړ شم كه دا حال وي زما

هيڅكله مې يو ساعت له نهٔ اودرېږي

آ لېونې مې همېشه يادوي

Scanned by CamScanner

تت چې دي نهٔ شي د ښایُست رنګونه
ځان زهٔ د مړګ ښخوته نیسمه خو
لکه د سوي لاس په تا ساتمه

اووانۍ تړول د اکسیجن کمې دے
هیڅکو ته هسې خوشحالیږې ځله
ځوک لیوني نهٔ دي چې تا یادوي

دومره بېلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هیڅ نه راشمه
د کوهي خټه په کوهي اولګي

وار چې خطا نهٔ کړي سینه لویه کړه
خومره ځلې ورته اوغورځیږي
خو پلیتیږي نه رواني اوبهٔ

د ژوند له هر ازمېښت نه تېښته کوي
راته معلومه د رقیب توره ده
ما د جبو له ماده مهٔ ویروه

ستا په فریب کښې ځکه راشمه زهٔ
زما د ژوند غرمو کښې سرپېین شواو
ته لا د تـوي پشکال ګیدړه ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اوسو اوږو شخوندونه وهي

خپله ګناه چې ئې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هیڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مهربانۍ دې شک کښې اچوي ما
بیا دې څه ګنده کنستلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوې

زما د زړه درزا بې ځایه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه یمه
خو مطلبې په ختمه اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو ویرېږمه زه
زما احساس داسې شګلن غوندې شو
چوړ په دې ګلي کښې چینې اوچې شوې

وېل ئې رب دې پکښې خېر واچوي
تن راته زړه داسې کچه کچه شو
بلکه هاګۍ چې څوک اوسه اوګوتي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي له هر چا په ماګران دے ولې
زما چې نه مني نو څه اوکړمه
رب دې ي مړه کړي چې ترې خلاصه شمه

چې مې په زړه باندې تیاره راځي نو
سر کړي سرتور لوپټه اوغورځوي
وائي را اورسېږي سپېره بابا

را باندې خوا د خلقو مه بخوره
مونږ چې خپل منځ کښې جنګونه کوو
خدائے شته د ډېرو کښې غوا ننګ شي

کومه ګناه ده چې ي خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چینار اوني له مونږه اوځي

رب دې کانړه کړي د شیطان غوږونه
نیسه په مړه کېږه مې تېر ماسخوتن
په ګل ورېښو لیچو خوب کړے دے

پړنګ ده زما په کار کښې کار مه لره
ښځي ما خپل سي ته پړنګ ده ګڼي
تا به په دریو کانړو طلاقه کړمه

Scanned by CamScanner

شېرينې مابانديې احسان مهٔ کوه
زما دَ زړهٔ زخمونه نهٔ رغېږي
څوچې ګوزک نهٔ شي پرسوب اونکړي

لاس يې تنګ شوې دَخاوند دې څکه
وائي که ماله يې نتکې جوړه کړه
څولې ته به څونګ خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې دَ ژوند زهر کوټلې نهٔ دي
څکه دې زمکه باندې خپې نهٔ لګي

خدائ شته څنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څهٔ دې چې
زما دښمن به په ما ډز نهٔ کوي

له دې نه لويه خوشحالي به څهٔ وي
ستا دَ خاورين وجود بلا واخلمه
اوړې کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

ميانديې دې لارې دَ بچو څارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق او وائي
آ په کچه سټېشن او دريږي کله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زۀ تقاضې د محبت پسې ږنسم
شېرينې خنګ کښې مې وېرېږي ځله
پاخۀ رنګونه په اوبو کښې نۀ ځي

○

اووانې دومره نادېدکه نۀ يم
خو اوږې سترګې زمانه چې وينم
د سرو چاړۀ په زمانه منږمه

○

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېږے هم ازار کړے نۀ دے
د کلي خلق مې په څۀ قتلوي

زۀ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه يو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړۀ نۀ سوزي ؟

○

ډېر په بې ځايه وخت دې اورتلم
داسې لالګل شومه شېرينې زما
لکه چې بانګ نه څوک بانګي اوشړي

○

تۀ به له لوږې نه مړ شوے نۀ وے
ښکارې ! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچې راوړي وو

Scanned by CamScanner

خدائے شته ژړا د زړهٔ د درد خامه ده
چرته مې حق د چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې د چا اوښکې دي

ساه تړې وهستلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وايم سر دې اوخوړي
څوک به پليت ړنډړ ته اوس کاڼي اولي

نور د فريب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ څهٔ د دوؤ مېښو کټے خو نهٔ يم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووينم
وايم که ناوې د وطن کونډه شوه

د خدائے قدرت دے څهٔ به وايمه نه
هغوي په ماکوي دبکې د قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے فهٔ شي

د بې حسۍ هرو څهٔ حد نشته دے
زهٔ چې سرګند کړمه د زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شين بوټي کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته په زړهٔ کښې مې هيڅ غلا نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چاته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مينه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چانه نهٔ غواړمه
که وس مې او دسپېد شپېرينې زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخليق له درده څهٔ دي خبر
ګوتې چې نيسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې غاښې جوړه کړي

اووايه پاتې په تاوان کښې دي څوک
ستاسو چرګان هم په خوله بند نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې اوخوړو

زهر خوارهٔ دي په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هيڅ اونهٔ شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

ډېرې بې خونده چینګې دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ پاته روم ورونه

اندېښنې هم وي دَ الوت لارو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هر څهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لویه ده
خو ګورئ پام چې غلطي اونهٔ کړئ
مونږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ یو

رڼا خو نهٔ وژني فکر ونه دَ ځیا
خدایږګو په ذهن مې تیارهٔ راولي
دا بېخ وتلي دَ بجلۍ بلونه

Scanned by CamScanner

یو سپوږمۍ په ډک بازار کښې وپېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خوندوره وسیلې لټوي

زړه مې یو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړې د ګلونو په سر
دا هواګانې چې وړې مې خوروي

منم فضا ئې معطره کړه خو
خدائې شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څه وښې وړې مې د ګلو

محبتونه فاصلې نه منې
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبه په ډانګ چا بېلې کړې نه دي

شپېرينه وائي که سیلۍ راغله نو
خدائې شته چې پړمخې را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وښو اوخوړه

په یو نظر چې به ئې زړه دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ مې د وجود اونه ځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پړېږده دا ستا دَ وس خبره نهٔ ده
هغوئ دَ سر په سپوږئ اور لګوي
څوک چې خشاک له دَ کور اوبۀ وړي

دَ بدنصیبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالۍ جوړوي شیرینې
دَ طوفانونو علامې ښکاره شي

هېڅ پلنبې نهٔ وو دَ ژوندون خوندونه
چې دَ اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې دَ خپلې زمکې

بې له څه وجې راله راشي ژړا
جوړې زما دَ لاشعور په شپه کښې
سر تـوری پېغلې ماتموونه کوي

ډېرې شلېدلې . دَ رقیب سترګې دي
چې آئینه ورته په لاس کړمه نو
دَ سپې څرمن په ځان راواچوي زړ

وینه مو جام نهٔ شي واورینه شپه ده
منم شیرینې ډېره ګرانه ده خو
کټوه چغه کړه دَ زیتون تیلو کښې

Scanned by CamScanner

بې وسه شوے یم بې ننګه نهٔ یم
په بد حالۍ باندې مې مهٔ تېروځه
غونبه که اوسوزي پېتې نه بښهٔ وي

داسې ناراسته کړو دَ ژوند عیشونو
اوس چې بجلي لاړه شي سخت اوږي کنبي
ځان ته بېوزي هم وهلے نهٔ شو

دَ چا ناموس پکنبې چوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکنبې دَ رنګ مېشتهٔ وے
هلته دَ کاڼو باراتونه کېږي

زهٔ تقاضې دَ مینې بښهٔ پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څهٔ دَ لوبو ګوډاګے خو نهٔ یم

منم چې هیڅ ترېنه سازېږي نه خو
دَ چا دَ سپوږمۍ هم نهٔ ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه بښهٔ وي

دا تقدس مې له ګناه ویرَوي
راته چې جنته شي ګلرنګې، له تا
دَ ګوتم بده مجسمه جوړه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پټکښې هېڅ لاري د منزل نښته دے
ترې ګېر چاپېر دي د صحرا رېګونه
انسان په وراني جزيره کښې اوسي

○

چې ئې زما ګرمه ګرمي او لیده
نو وار خطا پېغلې له خپلې ویرې
د ازغکي اوبه په ما اوڅکلې

○

غلے که ناست یم خو خو تکېږمه زه
ما خاموشۍ کا نے کوله نه شي
غرونه لاوا شیندي چې غږ اونکړي

زه قدغنونه په چا نه پږدمه خو
ښه ته به ښه بد ته به بد وایمه
حجره، جمات کښې خلق فرق کوي

○

پرېږده د ښځې بد دې مه وایه اوس
که دې د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به نه ختله

○

ورته چې وایم ښائسته جینۍ ده
شرېږنه وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غوندې ده

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې چې اوس شاربې دَ سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل دَ خپل احساس لاهو کړې
ستا دَ ښایُست دَ موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نهٔ وي
چې مې په ټول وجود دَ ناز مېرمنه
لکه دَ ژمي دَ غرمې خوره شې

اومنه به هسې دَ شپې مهٔ وایه
نمر لا ورمېږه څرکې وهلې نهٔ وي
چې لار کښې لوټ شي دَ ورمو قافلې

ورمه ورمه شي په هوا کښې ورکه
او پانړې پانړې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
دَ ډاکټرانو دوائي نهٔ خورمه
اوس به په ځان څهٔ تجربې کومه

اوس دې ستم ته دَ ژوند څهٔ اووایم
چې زهٔ دَ خپلې تندې حال وایمه
نو په سیند ونو کښې اوبهٔ اوچې شي

Scanned by CamScanner

په زړهٔ چاوُدون پورې مې خاندې څله
چې لوږه تنده شوه سپوا کلې کښې
دَ ښار په ښېنګ باندې ډاکه پرېوته

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
ځ به له ما نه اړولے وُ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

وائې شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شپېړينه وائې له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسپېلنې درته لوګې کړمه زهٔ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نيمه شپه کمسې پرانيزې
پېرېان راپاسې په ما کټ واړوي

چې هلو ځلو ځې هېڅ خوند اونکړو
کونړې وېښل هر څهٔ په شرق اولګه
خو رب دې اوس زما خاوند اوېښې

شېرينې ستا ګياې په سر سترګو خو
کله دې زما دا باده ورځ اولېده
درنه به اوتښتې د شپې خوبونه

خاغا زړهٔ به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نهٔ وې
تا د کچه خو به راپاسولم

بس چې نهٔ کړې له درشل نه قدم
چې يې دولۍ د پلار له کوره اوځي
پوې شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودرولې شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئينه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نهٔ شي څو
او وائي دا ځل راته غين مه کوه
بيا به قسم دے داسې کار نهٔ کوم

پخنه توبه که يې ويستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
پړے که اوسوزي خو وَل وي پکښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

څا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پښتنو تختې ته ما خېژوې
اووایه ستا خوله کښې د څا ژبه ده

خدائې شته چې کانړ جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لله کله شوه چې
تلکیا ده توت ته بېکیانه وائې

ستا سر تېرې خو یادېږي کلې کښې
نن دې د څا ستړې لیدلې دې چې
د پوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له توپې وژنه
نو تا به کرېکه کړې چې غرقه شومه

مردار خوارهٔ وي د ذلت سره ځ
رب نه د باز غوندې فطرت او غواړه
پرېږده د بل په نمرې ښخوند مهٔ وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولے نهٔ شوه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته چې ساه را له تیاره دوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پښتنګانو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به یې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لمغه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوره اګې کرځوي

بې شکه ځان بناڼې شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې اووې
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وي چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومنځ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووینئ

سائنس دے ګڼو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پښو سترګو به قرآن پسې ځم

Scanned by CamScanner

کافي ده دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مری ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هڅه د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې ښکو ته اوس پام کړي زما

توبې اوباسه توبې ماتوم
بلا کمزوری یم بې وسه یمه
رب ته زاري کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې اوکړم
زه لَا اِلٰـهَ اِلَّا اللّٰـه وایمه

نن راته جېل کښې یوقېدي اووئیل
هره خبره باندې سوچ وي بکار
تو کلې لاړې خولې ته نه راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې راواپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې لور ورته په کور ناسته وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لښ خو د عقل نه هم کار اخله
اوس چې په کوره باندې مري دښمنان
خله یې زهرو باندې اوونمه

زه د انسان بې حرمتي نه کوم
خو چې وېنا د پېغمبر رد کوي
نو کوشه رب سپي ترېنه ښه ګڼمه

د سیاسي رهنما ژوند خاورې شه
د امریکې خوندي په خوله کښې وي لا
یو زورأور یې بې ښېې کسه کړي

اثر پرېوځي په ماحول د ګناه
د ښار له خلقو جوړ غیرت اووتو
دوه ازمري یوه پنجرې کښې اوسي

موشګافي دي یې په شرق اولګي
چې شریعت سره په لاره نه ځي
ښځې زه داسې تصوّف نه منم

ښنګه وي نوره د ایمان کمزوري
دانه چې اوس د جمعې مونځ شي قضا
زړه کښې زره هم ملامته نه شم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېخي صفا خبره اوکړمه خو
ګڼ مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نهٔ کوم

ګڼ ښاغلي ستونه مې په سترګو کېنې وي
خو بې وسې ئې را نخوري داسې کړي
لکه دَ ناوې څخ په اور اوسوزي

بې حیایه ضد دې داسې رېز مرېز کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هېڅ ترېنه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقیده ئې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

زهٔ پخپل کور باندې تېر اوګڼمه اوس
هم بیوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته څرې بدلوي

وېل ئې داسې څهٔ خبره نهٔ وه
خو هېڅ بې هغه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مې پسې شو ملې څکلې دي

Scanned by CamScanner

مهٔ وایه، نهٔ پټېږې نمر په ګوته
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غرېدلو سترګو هېڅ نهٔ وینم

○

دَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تاودهٔ ستونه راته څله کوې

○

که مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشې نو بیا
ورله ځپل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

○

اونې په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما پخې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو ځولو ته ځان غورځوي

○

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې بل پرېښودې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پیسې دا ښبستانهٔ اوګټې
ټوله شپه دمې ګړوې حجره کښې

○

زار دَ ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پښتې له لوښے هم نهٔ موې

○

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
دَ شپې چې پاسې دَ دنیا قاتلان
په کانړو اولي دَ کوڅو بلبونه

دا بې نیازي دَ محبت اووینه
وائې دَ لوږې نه دې مړه شمه خو
رانه په ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

○

دَ نرخه مهٔ اوځه دَ کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دې مئم
خو څوک په چم مالت کښې غلانهٔ کوې

○

پېۍ چې دَ تې ماشوم له نهٔ ورکوې
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپۍ هم بچو له خپل شودهٔ ورکوې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ سائنس دا معجزه هم اووینه
میاندو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بڅو ورله زیړے راولي

چې ئې په تې. وي اشتهار اوکتهٔ
وسُل ئې دا په بنځو ډیر ظلم دے
دوؤ نه سیوا بچې راوړلے نهٔ شم

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لټون ؤ دَ چا
اوس مې په سترګو باندې بنهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالیږې په څهٔ
ما چې تریاق دَ محبت څکلے دے
دَ ماد په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

کور رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم سارهٔ دي
دا بې حسې مې چرته کانړے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَ چا
چې سپر اوړهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سپل راتول شي په ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ چا په نهٔ غوښتلو هېڅ او نهٔ شو
دَ دوؤ په تېر کښې ئې لښ او زېږول
خانداني منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو خهٔ لکه خو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ يو لاسه ختلې دے پړق
تا چې په خپو نکريزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څه له
له دې نه لويه بې ننګې نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټيټوي
خبره ستا زما تر مېنځه ده او
تهٔ دَ بېګم سره مشوره اخلې

رښتيا وېنا به په هر حال کښې کوم
ستړکه زما دَ هېڅ نه هم نهٔ ږدي
په ما توتان څله خندې شېريني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورې مبارک ورته د زړه وداد شه
خو ستا د سپین سر له قربان شم ابۍ
ماشي له میانده و نه چې شو کوي

هر څه چې وو خو تا ماته چوپړ نه کړو
راته په شا چا ټپوسه کړې جوړ
داسې چې خولې پورې دې بې اوترو

درسره دا خبره منمه مسله
که زړه دې تور دے له دنیا ناهله
نو بیا د کور سفیدې شلله کوې

څوک د فطرت لارې نیولے نهٔ شي
زخم چې سپوا شي تا ته بنهٔ پته ده
ګرانې شهلا، اتش فشان شي غروننه

نن چې مې شوندې ورته اوچیچلې
وښل ئې خپل علاج په وخت وې پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چینجي شوي دے

څوک ترینه سماه ورځ بېدلے نهٔ شي
راغبهٔ ئې اوښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکارې چې بیا چاته اوبهٔ خروي

Scanned by CamScanner

دَ وښ دا لوئے احسان به څوک هېر وي
لا جینکۍ دَ نشو کالو نهٔ وې
دَ پېغلتوب غورځنګ ئې ملا ماته کړې

چا له هم نهٔ ورکوي ځائے په زړهٔ کښې
په صفایۍ باندې ئې مه تېروځه
هرو خپل مخ دَ ائینې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اوسه
که سیادلی دې په ځان راوستلې
سر به هر څهٔ ته ور په خولې کړم زهٔ

زهٔ حادثو را ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس دَ میني رانیکلو تا
دَ سیند چپو رالہ پناه راکړله

تهٔ خپله لور خور قرمېزنه ګڼه
خو ما څهٔ داسې اورېدلي دي چې
خپله برجو له پردي باتهٔ ښهٔ وي

دَ ژوند په هر پړاوُ تنور لمبه دے
دَ یارانو انتظار مهٔ کوه
چرته ورېځې غرغنړه اونکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مهٔ وښئه خپرې پېرېدوه
یتیم که وږی هم خدائے خوشحاله کړی وو
خو دَ ژړا عادت ترې اونهٔ وتو

○

چا ته دَ سپې سرې نظر نهٔ کوي
هسې بې ځایه پرې ځان مهٔ سپکوه
کانے هغه دروند وي چې پروت وي په ځائے

○

دَ حقیقت زهر کوټلې دي ما
زهٔ خو دَ خوب دنیا کښې نهٔ اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوے راکوي

وینې ئې اوڅڅکې زما دَ وجود
ما ډاکټرانو باندې مهٔ کړه ځوئ
رب دې دَ خولې لاړې داروکړې زما

○

زهٔ بدګمانه ستا په مینه نهٔ یم
خو څنګه زده کړم دَ راکونو ژبه
مزدور غریب دَ لوږې غوږ نهٔ وینی

○

ښیرینې دا یو اعتراف به کوې
درد دَ خندا پرده کښې مهٔ پټوه
خلق دَ مات لوښي اواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) ستړګو کښې خوب دَ ډکو دریابونو نهٔ شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
روپے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي
دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) گرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼې دَ ګل په لاس کښې خوږ نهٔ کوي
دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي
پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم۔ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library